

ผู้หญิงอินเดียกับการศึกษาสมัยใหม่ อะไรคืออุปสรรค

บรรจบ บรรณรุจิ^{*}

บทคัดย่อ

การศึกษาสมัยใหม่พัฒนาผู้หญิงอินเดียได้อย่างแท้จริงในทุกด้านรวมทั้งพัฒนาให้เกิดจิตสำนึกทางการเมืองการปกครองจนเกิดการรวมตัวทำงานร่วมกับผู้ชายเมื่อมีการเคลื่อนไหวเพื่อให้อินเดียได้รับเอกราชจากอังกฤษที่ปกครองอินเดียมายาวนาน เราอาจคิดไม่ถึงว่าผู้หญิงอินเดียในยุคเรียกร้องเอกราชจะทำอะไรได้บ้าง แต่จากหลักฐานที่พบ ผู้หญิงทำงานได้ไม่ต่างจากผู้ชายไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การกล้าเผชิญกับความยากลำบากซึ่งบางครั้งต้องเสี่ยงชีวิต การเป็นสายลับ ผู้หญิงเหล่านี้ล้วนเป็นผลผลิตของการศึกษาสมัยใหม่ทั้งสิ้น

หลังจากได้รับเอกราชแล้ว รัฐบาลอินเดียก็ยังส่งเสริมการศึกษาสมัยใหม่ในทุกระดับและมีผู้หญิงอินเดียที่ได้รับการศึกษาสมัยใหม่จำนวนมากขึ้นแต่เป็นด้วยอินเดียเป็นประเทศใหญ่มีประชากรมากและมีความสลับซับซ้อนด้านศาสนาวัฒนธรรมและกฎระเบียบทางสังคมอยู่มากเข้ามาเกี่ยวข้องจึงทำให้การพัฒนาที่ดูเหมือนก้าวหน้ากลับไม่ค่อยราบรื่นนัก อุปสรรคสำคัญก็คือ ปัญหาความยากจนทำให้เด็กหญิงอินเดียที่ลงทะเบียน

^{*} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาต้องลาออกกลางคันกันมากเพื่อช่วยทำงานหารายได้จุนเจือครอบครัวด้วยการทำงานที่บ้าน ออกหางาน หรือยอมแต่งงานกับชายที่มีฐานะพอจะมีเงินจ่ายให้ครอบครัวได้ตามความประสงค์ของบิดามารดา และปัญหาความเชื่อทางศาสนาที่เน้นให้ครอบครัวฮินดูมีลูกชายไว้สืบสกุลและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเวลาที่บิดามารดาถึงแก่กรรมลง จึงทำให้เกิดการแต่งงานวัยเด็กขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันว่าจะได้ลูกชายตั้งประสงค์ ปัญหาดังกล่าวคืออุปสรรคสำคัญขัดขวางผู้หญิงอินเดียให้หันหลังให้การศึกษาระดับมัธยมที่มีกำหนดระยะเวลาและขั้นตอนของการจบการศึกษาไว้ชัดเจน จนมองไม่ออกว่าจะหาทางแก้ไขได้อย่างไรในช่วงทศวรรษนี้และอาจยึดเยื้อต่อไปในอีกหลายทศวรรษหน้า

ความสำคัญของปัญหา

อินเดียเป็นประเทศใหญ่ นอกจากมีประชากรหนาแน่นกว่าพันล้านคนแล้ว ก็ยังมีความสำคัญในฐานะเป็นประเทศที่มีอารยธรรมเก่าแก่นับเป็นพันปี ด้วยเหตุนี้อินเดียจึงมีเรื่องที่ชาวโลกสนใจอยู่หลายประการ นับตั้งแต่เรื่องการเมือง การปกครอง การดำเนินชีวิตของผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม

อินเดียเป็นประเทศหนึ่งในโลกที่มั่งคั่งด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากมีเนื้อที่กว้างใหญ่ไพศาลและมีความอุดมสมบูรณ์ ฉะนั้นอินเดียจึงไม่เคยว่างเว้นผู้รุกราน ยิ่งในยุคล่าอาณานิคม (ประมาณพ.ศ. 2000) ประเทศมหาอำนาจชาติตะวันตกอย่างโปรตุเกส ฝรั่งเศส อังกฤษ จึงต่างหมายมั่นแย่งกันยึดครองอินเดีย ซึ่งในที่สุด อังกฤษก็ได้ชัยชนะเหนือชาติอื่นใดในการเข้าครอบครองอินเดีย ได้ทั้งหมดเป็นเวลานานับร้อย ๆ ปี

ตามประวัติศาสตร์ อังกฤษเริ่มเข้ามาติดต่อกับอินเดียตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 17 (พ.ศ. 2143) และได้ขยายอำนาจอย่างเด่นชัดเมื่อช่วงกลางศตวรรษที่ 18 และครอบครองเป็นอาณานิคมตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 จนถึงกลางศตวรรษที่ 20 ระหว่างที่มีอิทธิพลอยู่ในอินเดียนั้น อังกฤษมิใช่จะฉกฉวยเอาแต่ผลประโยชน์จากอินเดียแต่ฝ่ายเดียว แต่ยังได้ทำนุบำรุงอินเดียด้วยการให้การศึกษาสมัยใหม่เป็นการตอบแทน

โดยพื้นฐาน อินเดียก็มีระบบการศึกษาของตนเอง แต่เป็นการศึกษาตามจารีตที่เป็นมา เน้นให้การศึกษาแก่ผู้ชายเป็นสำคัญ สำหรับผู้หญิง บางยุคบางสมัยก็ได้รับการสนับสนุนให้มีการศึกษาตามจารีตประเพณีนั้น แต่บางยุคบางสมัยก็ไม่ได้รับการสนับสนุน ต่อเมื่ออังกฤษเข้าปกครองจึงได้นำการศึกษาสมัยใหม่เข้าไปในอินเดีย โดยจัดให้เป็นระบบมีกำหนดชั้นเรียน รายวิชาและการประเมินผล และที่สำคัญคือเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้าเรียนได้ด้วย ผลของการศึกษาสมัยใหม่ทำให้คนอินเดียทั้งชายหญิงเกิดความคิดอยากให้อินเดียได้อิสระภาพ จึงดิ้นรนต่อสู้จนได้รับอิสรภาพมาในที่สุด

ผลการต่อสู้จนได้อิสระภาพนั้นในภาพรวมถือเป็นความสำเร็จอันสืบเนื่องมาจากการศึกษาสมัยใหม่ของคนอินเดีย แต่เมื่อกล่าวถึงความสำเร็จแบบแยกฝ่ายเป็นชายกับหญิงแล้ว จะเห็นว่าการศึกษสมัยใหม่ทำให้ผู้ชายอินเดียได้รับความสำเร็จทั้งด้านการเมือง การทหาร วิชาการ และอื่น ๆ แต่สำหรับผู้หญิงอินเดียเล่านำถามหาความสำเร็จดูบ้าง แม้เราจะได้เห็นหญิงเหล็กอย่างอินทิดรา คานธี แสดงบทบาทนายกรัฐมนตรีนของอินเดียได้อย่างสง่างาม และได้เห็นผู้หญิงอินเดียอีกมากมีบทบาทในวงการต่าง ๆ ทั้งทางธุรกิจการศึกษา และวิทยาศาสตร์แล้ว ก็ดูเป็นที่น่ายินดี หากแต่ว่าจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพสังคมอินเดียทั้งจากสื่อสารมวลชนและจากการได้ไปอินเดียมาด้วยตนเองก็ยังได้ทราบอยู่ว่าสถานะของผู้หญิงอินเดียก็ยังอยู่ในสภาพต้องพัฒนาเมื่อเทียบกับสถานะของผู้หญิงในนานาประเทศที่มีการศึกษาสมัยใหม่ ในหลายด้าน เช่น การไม่รู้หนังสือ การแต่งงานวัยเด็ก และฐานะทางสังคม ทำให้ผู้วิจัยมีคำถามอยู่ในใจว่า ปัจจุบันการศึกษาสมัยใหม่ให้อะไรผู้หญิง

อินเดีย ในการให้นั้นมีอะไรชีวิตว่าประสบผลสำเร็จ และเป็นอุปสรรค คำถามนี้ท้าทายให้ค้นหาคำตอบ ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการต่อไป

การศึกษาสมัยใหม่และจุดเริ่มต้น

ก. การศึกษาสมัยใหม่

ประวัติศาสตร์อินเดียกล่าวไว้ตรงกันว่า ระบบการศึกษาสมัยใหม่ในอินเดียมีอายุได้เพียง 140 ปี โดยนับจากปี 1857 (พ.ศ. 2400) มาจนถึงปี 2000 (พ.ศ. 2543) และเมื่อนับมาถึงปี 2003 (พ.ศ. 2546) ก็จะได้ 146 ปีพอดี กล่าวคานยัยนี้ก็ต้องถือว่า มีวุฒิภาวะและเติบโตมาตามลำดับ ปัจจุบันอินเดียมีมหาวิทยาลัย 224 แห่ง แบ่งเป็น มหาวิทยาลัยทั่วไป 146 แห่ง มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 18 แห่ง มหาวิทยาลัยเปิด 8 แห่ง มหาวิทยาลัยเกษตร 30 แห่ง มหาวิทยาลัยการแพทย์ 17 แห่ง และมหาวิทยาลัยสตรี 5 แห่ง นอกจากจำนวนมหาวิทยาลัยหลัก 224 แห่งดังกล่าวแล้วก็ยังมีมหาวิทยาลัยสมทบที่เปิดสอนคณะเดียวบ้างหลายคณะบ้างซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่เดียวกันหรือต่างพื้นที่กันบ้างอีก 254 แห่ง แบ่งเป็น มหาวิทยาลัยภาษา 18 แห่ง มหาวิทยาลัยกลาง 16 แห่ง มหาวิทยาลัยเพื่อชนกลุ่มน้อย¹ 40 แห่ง มหาวิทยาลัยประจำรัฐ 169 แห่ง สถาบันที่มีความสำคัญระดับชาติ 11 แห่ง ยิ่งกว่านั้นยังมีวิทยาลัยอีก 10,600 แห่ง แบ่งเป็นวิทยาลัยสตรี 1,260 แห่ง วิทยาลัยอิสระ 119 แห่ง วิทยาลัยทางการศึกษา 7,000 แห่ง วิทยาลัยโปลีเทคนิค 110 แห่ง วิทยาลัยการจัดการ 600 แห่ง วิทยาลัยวิศวะและเทคโนโลยี 550 แห่ง วิทยาลัยการแพทย์ 170 แห่ง ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้คือการศึกษาาระดับสูงที่มีผู้ลงทะเบียนเรียนประมาณ 7.5 ล้านคน มีอาจารย์สอน 0.321 ล้านคน มีผู้ลงทะเบียนทำงานวิจัย 74,000 คน และทุกปีจะมีผู้จบการศึกษาปริญญาเอกประมาณ 10,000 คน (Manorama, 2001 : 589)

¹ เป็นมหาวิทยาลัยที่มีอำนาจในตัวเองในการจัดทำหลักสูตรจัดการเรียนการสอน และมอบปริญญา จัดให้ชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ที่มีปัญหา เช่น ปัญหาด้านศาสนา และเชื้อชาติ เป็นต้น

จากภาพการศึกษาาระดับสูงทำให้อุดคดีย้อนกลับมาที่การศึกษาะดับล่าง คือ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาไม่ได้ ผู้วิจัยพบว่า อินเดียได้จัดการศึกษาฟรีภาค บังคับระดับประถมศึกษา 8 ปี ไว้สำหรับเด็กอายุ 6 – 14 ปี ระดับมัธยมศึกษา 3 ปี ไว้สำหรับเด็กอายุ 14 – 17 ปี และมีโรงเรียนรองรับทั่วประเทศ 798,000 แห่ง แบ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษา 688,000 แห่ง และโรงเรียนมัธยมศึกษา 110,000 แห่ง (Planet.2001: 53) ระดับประถมศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ระดับประถมศึกษา ต้น กับระดับประถมศึกษาปลาย ประชากรในชนบทร้อยละ 94 มีโรงเรียนระดับ ประถมศึกษาด้านภายในระยะทาง 1 กิโลเมตร และร้อยละ 84 มีโรงเรียนระดับ ประถมศึกษาปลายภายในระยะทาง 3 กิโลเมตร (Manorama. 2001 : 589)

ผู้วิจัยยังพบอีกด้วยว่า ในการจัดระบบการศึกษาสมัยใหม่นี้ อินเดียได้วาง วัตถุประสงค์ไว้ คือ ให้มีอุดมคติอันสูงส่ง รักชาติและรับใช้เพื่อนมนุษย์ เป็น เบื้องต้นและเกิดมีการพัฒนาบุคลิกภาพแบบบูรณาการ 5 ด้าน คือ พัฒนาการ ด้านร่างกาย พัฒนาการด้านฝึกปฏิบัติ พัฒนาการด้านจริยธรรม พัฒนาการด้าน ศิลธรรมและพัฒนาการด้านสติปัญญา รวมทั้งให้สังคมอินเดียมีสวัสดิการด้านจิตใจ มากกว่าความมั่งคั่งด้านวัตถุ (ibid.)

ข. จุดเริ่มต้น

เราได้เห็นภาพรวมระบบการศึกษาสมัยใหม่ของอินเดียกันอย่าง ชัดเจนแล้ว และพบว่าผู้หญิงอินเดียคือประชากรเป้าหมายที่รัฐบาลอินเดียจัด การศึกษาให้เช่นเดียวกับชาย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะย้อนกลับไปศึกษา จุดเริ่มต้นก่อนเพื่อจะได้รู้ว่า การศึกษาสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงอินเดียมีมา ตั้งแต่เมื่อไรและอย่างไร

จากการศึกษาพบว่า คณะมิชชันนารีชาวอังกฤษเป็นผู้นำการศึกษา สมัยใหม่ไปให้ผู้หญิงอินเดียตามพันธกิจที่เขียนเพิ่มในกฎบัตรให้อ่านจากแก้ตัวแทน รัฐบาลอังกฤษที่มาปกครองอินเดีย เมื่อ ค.ศ. 1813 : "...ให้หมวกการศึกษาของคน อินเดียไว้ในหน้าที่ของบริษัทยอินเดียตะวันออก..." (Editors. 1995 : 122) พันธกิจนี้

มีผลให้คณะมิชชันนารีเริ่มเดินทางมาขึ้นบกที่อินเดียและจัดตั้งโรงเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการขยายงานเพื่อวางรากฐานระบบการศึกษาสมัยใหม่ขึ้นในอินเดีย ที่เริ่มต้นขึ้นบ้างแล้วตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 17 ได้เคยกล่าวไว้แล้วในความสำคัญของปัญหาตอนหนึ่งว่า...อังกฤษเริ่มเข้ามาติดต่อกับอินเดียตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 17... โดยเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1600 (พ.ศ. 2143) ในรัชสมัยสมเด็จพระนางเจ้าเอลิซาเบธ (Elizabeth) รัฐบาลอังกฤษได้ออกกฎบัตร (Charter) ฉบับหนึ่งซึ่งให้อำนาจแก่ตัวแทนรัฐบาล และกลุ่มพ่อค้าแห่งลอนดอนที่เข้ามาค้าขายในหมู่เกาะอินเดียตะวันออกได้จัดตั้งบริษัททำการค้าและติดต่อกับผู้ปกครองของดินแดนที่อังกฤษเข้ามาติดต่อกับค้าขายด้วย

กฎบัตรนั้นให้อำนาจเหลือเฟือแก่ทางบริษัทโดยมีสภาอำนวยการ (the Court of Director) เป็นผู้ใช้อำนาจ สภาได้แก้ไขข้อความในกฎบัตรเป็นครั้งคราวเมื่อมีความจำเป็น ดังจะเห็นได้ในปี ค.ศ. 1793 (พ.ศ. 2336) อันเป็นปีที่มิชชันนารี 2 ท่าน คือ วิลเลียม แคร์รี (William Carey) กับจอห์น ไร้มัส (John Thomas) ได้โดยสารเรือของเดนมาร์คมาอินเดียและมาขึ้นที่เบงกอล ทั้ง 2 ท่านทำงานอยู่ที่นั่นและประสบผลสำเร็จมาก² ในปีเดียวกันนั้น วิลเลียม วิลเบอร์ฟอร์ซ (William Wilberforce) กรรมการสภาคนหนึ่งได้เสนอเพิ่มข้อความเป็นอนุประโยคตอนหนึ่งเข้าไปในกฎบัตรเป็นการเพิ่มอำนาจและเพิ่มพันธกิจให้แก่สภาอำนวยการในการจัดส่งคนที่เหมาะสมไปยังอินเดีย เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนที่อังกฤษตั้งขึ้นและเป็นมิชชันนารีในคราวเดียวกัน ข้อเสนอของเขาไม่ได้รับการเห็นชอบในตอนแรก แต่อีก 20 ปีต่อมา คือ ในปี 1813 (พ.ศ. 2456) เมื่อมีการประชุมแก้ไขกฎบัตรอีกครั้งหนึ่ง จึงได้มีการยอมรับและปรับปรุงข้อเสนอของเขาแล้วให้เพิ่มอนุประโยคไว้ในกฎบัตรดังกล่าวมาแล้ว (ดูหน้า 3) เมื่อมีพันธกิจต้องจัดการศึกษาให้อินเดีย ในปี 1813 นั้นเอง รัฐสภาอังกฤษได้มีคำสั่ง

² เป็นเรื่องแปลกที่เรื่องของจอห์น ไร้มัสไม่มีบันทึกไว้ มีแต่บันทึกถึงเรื่องของวิลเลียม แคร์รีไว้ว่า เป็นมิชชันนารีคนแรก เป็น 1 ในบรรดามิชชันนารีชาวอังกฤษผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดที่เข้ามาทำงานในอินเดีย

เป็นครั้งแรกให้จัดสรรเงินจำนวน 10,000 ปอนด์ เป็นค่าจัดการศึกษาให้แก่คนอินเดียใน 3 เมือง คือ เบงกอล มัทราส และบอมเบย์ (ibid.)

กล่าวได้ว่า การศึกษาศาสน์ใหม่ในอินเดียเริ่มต้นขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ ตั้งแต่ปี 1793 (พ.ศ. 2336) โดยมีซันนารีชาวอังกฤษ 2 ท่านดังกล่าวแล้ว คือ วิลเลียม แครี กับโรมัส จอห์น ซึ่งเป็นการทำงานส่วนบุคคลที่รัฐบาลให้ความสำคัญถึงขั้นบรรจุไว้ในกฎบัตรเมื่อปี 1813 และจากนั้นระหว่างปี 1813 - 1832 นี้ได้มีการเคลื่อนไหวเพื่อนำการศึกษาศาสน์ใหม่เข้าไปในอินเดียอย่างต่อเนื่อง คือ ปี 1817 (พ.ศ. 2360) ได้มีการก่อตั้งวิทยาลัยฮินดู ซึ่งดูแล้วเหมาะจะเป็นโรงเรียนเสียมากกว่าขึ้นที่เมืองกัลกัตตา นับเป็นสถานศึกษาชั้นสูงแบบอังกฤษแห่งแรกที่ตั้งขึ้นในอินเดีย (Dutt. 1853 : 199)

ปี 1818 - 1820 (พ.ศ. 2361 - 2363) ได้มีการปฏิรูปโรงเรียนเวเปอร์รี (Vepery School เมื่อปี 1823 (พ.ศ. 2366) นางรีเนียส (Rhenius) แห่งสมาคมมิชชันนารีคริสเตียน (C.M.S.) ได้เปิดโรงเรียนสอนเด็กหญิงที่เมืองปลัมโคตตาทา (Plamgottah) ปี 1832 (พ.ศ. 2375) นางดรู (Drew) แห่งสมาคมมิชชันนารีแห่งลูเธอร์แรน (L.M.S.) ได้เปิดโรงเรียนสอนเด็กหญิงที่ตำบลเวเปรี เมืองมัทราส และต่อมาได้ขยายโรงเรียนเพิ่มอีก คือ โรงเรียนเบนตินซ์ (Bentinck) ขณะเดียวกันที่เมืองกัลกัตตา รัฐบาลรัฐเบงกอลก็ได้แต่งตั้งคณะกรรมการดูแลการสอนของรัฐขึ้น

ในปี 1833 (พ.ศ. 2376) ได้มีการออกกฎย่อยของกฎบัตรกำหนดแนวทางที่จะนำเงินทุนของบริษัทอินเดียตะวันออกไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาของคนอินเดียซึ่งนับว่ามีผลดีต่อการจัดการศึกษาให้เด็กหญิงอินเดียในยุคต่อ ๆ มา (Luniya. 1980 : 509)

สภาพการณ์ทั้งหมดที่กล่าวมาก็เป็นไปตามพันธกิจในกฎบัตรซึ่งบริษัทอินเดียตะวันออกรับผิดชอบดำเนินการ ทำให้มิชชันนารีคณะต่าง ๆ นำการศึกษาแบบตะวันตกเข้าไปในอินเดีย ซึ่งเท่ากับเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาศาสน์ใหม่ในอินเดียแม้จะยังไม่เป็นทางการก็ตาม

ความพยายามของมิชชันนารีสะท้อนท่าทีของอังกฤษ

แม้เราจะกล่าวว่าบริษัทอินเดียตะวันออกนำการศึกษาสมัยใหม่เข้าไปให้สังคมอินเดีย แต่ก็ต้องไม่ลืมว่า ผู้ปฏิบัติการเกี่ยวกับเรื่องการเรียนการสอนแบบสมัยใหม่นั้นคือคณะมิชชันนารี ซึ่งเดิมทีเดียวมีแต่คณะมิชชันนารีชาวอังกฤษ แต่ผลจากการแก้ไขข้อความในกฎบัตรเพิ่มเติมเมื่อปี 1833 นั้นเอง ได้เปิดโอกาสให้คณะมิชชันนารีจากประเทศอื่นทั่วยุโรปและอเมริกาเดินทางเข้าไปทำงานในอินเดียได้ด้วย สาเหตุที่ต้องมีการแก้ไขเช่นนั้นคงเป็นเพราะว่าระหว่งนั้นได้มีคณะมิชชันนารีจากประเทศแถบยุโรปอื่น ๆ และจากสหรัฐอเมริกาได้เข้าไปทำงานอยู่ก่อนแล้ว ผู้วิจัยพบว่า สภาคณะทำงานฝ่ายกิจการต่างประเทศอเมริกัน คือ สมาคมมิชชันนารีอเมริกันสมาคมแรกที่เข้าไปทำงานในอินเดียเมื่อปี 1813 โดยเริ่มทำงานที่เมืองบอมเบย์ และงานของคณะมิชชันนารีอเมริกันมาเป็นรูปเป็นร่างเอาในปี 1834 (พ.ศ. 2377) ภายใต้ชื่อว่า *ภารกิจการที่เมืองมตุรา (Madura Mission)* โดยเปิดโรงเรียนสอนเด็กหญิงอินเดียที่เมืองมตุรา เมื่อคณะมิชชันนารีชาวอเมริกันเข้าไปได้ ก็ไม่แปลกที่คณะมิชชันนารีจากแคนาดาและเยอรมันจะเข้าไปด้วย การที่มีคณะมิชชันนารีจากยุโรปและอเมริกาเข้าไปทำงานอยู่ก่อนแล้ว น่าจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สภาอังกฤษต้องแก้ไขข้อความในกฎบัตรเพื่อเปิดโอกาสให้คณะมิชชันนารีอื่น ๆ เข้าไปทำงาน

ก่อนที่คณะมิชชันนารีชาวอังกฤษและชาติต่าง ๆ จะเข้าไปนั้น สังคมอินเดียก็มีการจัดการศึกษาอยู่ก่อนอย่างทีกล่าวไว้แล้วในความสำคัญของปัญหาแต่เป็นการศึกษาแบบดั้งเดิมหรือแบบจารีต ซึ่งมีได้มีจุดมุ่งหมายเพียงแคให้เกิดผลทางสติปัญญาเท่านั้น หากแต่มุ่งหมายถึงการสร้างนิสัยให้เป็นคนดีอ่อนโยน บรรพบุรุษอินเดียนิยมสร้างนิสัยที่ดีให้อนุชนด้วยการเล่าเรื่องจากคัมภีร์อิติहाสะ (ประวัติศาสตร์) และคัมภีร์ปุราณะให้ฟัง เพราะเชื่อว่า นี่คือนิเวศน์ที่ถ่ายทอดอุปนิสัยที่ดีที่สุด โดยเหตุที่มุ่งสร้างนิสัยจากถ่ายทอดเป็นหลัก ระบบการศึกษาแบบเก่าจึงดำเนินแบบค่อยเป็นค่อยไป คือ ไม่มีระบบชั้นเรียน และการวัดผลที่แน่นอน ที่สำคัญการจัด

การศึกษาแบบดั้งเดิมก่อนคณะมิชชันนารีจะเข้าไปนั้นถือวาระเป็นเกณฑ์ กล่าวคือคนวาระใดก็ให้ศึกษาความรู้ที่สัมพันธ์กับวาระนั้น เป็นหลักก่อนแล้วค่อยคำนึงถึงความรู้ทั่วไปในวงกว้างในอันที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้ แต่เมื่อคณะมิชชันนารีเข้าไปได้จัดระบบการศึกษาขึ้นใหม่ มุ่งให้ความรู้พื้นฐานเป็นเบื้องต้นแล้วจึงดำเนินการ กำหนดวิชาเรียน แบ่งชั้นเรียนเป็นชั้น ๆ และมีการประเมินผลดังจะเห็นได้จากหลักสูตรของ โรงเรียนต่าง ๆ แถบภาคใต้ที่กำหนดให้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ การอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษกับภาษาทมิฬ บทย่อของประวัติศาสตร์จากคัมภีร์ ประวัติของนักพันธู์ต่าง ๆ ภูมิศาสตร์ คัมภีร์ (ไบเบิล) ทั้งภาคภาษาอังกฤษและภาษาทมิฬ และการแบ่งเป็นชั้นนั้นจะเห็นได้จากบางโรงเรียนที่สร้างหลักสูตรกำหนดรายวิชาและชั้นเรียนไว้ดังนี้

ชั้นที่ 1 วิชาเรียน : คัดอักษรบนทรายและคัดลอกบัตรที่พิมพ์แล้ว

ชั้นที่ 2 วิชาเรียน : เรียนอ่านและคัดลอกหนังสือสะกดคำ

ชั้นที่ 3 วิชาเรียน : อ่านหนังสือเล่าเรื่องประกอบภาพ

ชั้นที่ 4 วิชาเรียน : หนังสือทั่วไปเกี่ยวกับศาสนาและวิชาศีลธรรม

ตัวอย่างที่ยกมานี้เป็นระบบการศึกษาที่จัดขึ้นในช่วงปี 1835 (พ.ศ. 2378) และปี 1842 (พ.ศ. 2385)

กลับไปดูความพยายามของมิชชันนารี ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าหลังจากแก้ไขข้อความในกฎบัตรเมื่อปี 1833 (พ.ศ. 2376) แล้ว มิชชันนารีคณะต่าง ๆ ก็หลั่งไหลเข้าไปในอินเดียทั้งจากอังกฤษยุโรปและอเมริกา ส่วนคณะมิชชันนารีที่อยู่ก่อนแล้วก็เคลื่อนไหวกันต่อไป โดยมุ่งหมายให้คนอินเดียได้รับการศึกษาแบบสมัยใหม่ที่แพร่หลายอยู่ในประเทศของตน ดังนั้นจึงมีการเปิดโรงเรียนกันในที่ต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะนำมากล่าวไว้ต่อจากปี 1832 (พ.ศ. 2375) ที่เคยกล่าวมาแล้วในหน้า 4 ดังนี้

ปี 1835 (พ.ศ. 2378) นางเอกคาร์ต (Eckard) แห่งคณะมูรธา มิชชันได้เปิดโรงเรียนกลางวันสอนเด็กหญิงที่เมืองมูรธา

ปี 1840 (พ.ศ. 2383) นางซีเวล (Sewell) เปิดโรงเรียนสอนเด็กหญิงที่เมืองบังกาลอร์

ปี 1841 (พ.ศ. 2384) คณะเมธอดิสต์ (Methodist) เปิดโรงเรียนขึ้น 2 แห่ง ที่เมืองปอร์โตโนโว (Porto Novo) มีรายงานแจ้งว่า นางคาร์เวอร์ (Carver) ให้ความเอาใจใส่แก่นักเรียนหญิงแห่งโรงเรียนทั้ง 2 แห่งนี้มาก นอกจากนั้น นางไบรวูด (Braiwood) แห่งคณะสกอตติช เพรสบิเทเรียน มิชชัน (Scottish Presbyterian Mission) เริ่มจัดการศึกษาให้เด็กหญิง 3 วรณะเรียนร่วมกันที่เมืองรอยปุรัม (Royapuram) มัทราส

ปี 1849 (พ.ศ. 2392) มิชชันนารีคณะลูเธอรันเยอรมัน (German Lutheran Missionaries) ประจํามัทราสเปิดโรงเรียนชั้นเรียนต่าง ๆ สอนเด็กหญิงขึ้นที่โบสถ์แห่งหนึ่ง ซึ่งกว้างขวางและสวยงาม ปัจจุบันโบสถ์แห่งนี้ก็ยังมีอยู่และบริเวณนี้ที่ตรงตั้งโบสถ์ คือ หมู่บ้านปุรัสวาลคาม (purasawalkam) ในปัจจุบันนั่นเอง (Sharma. 1995 : 123 – 124)

การชวนช่วยทำงานของคณะมิชชันนารีเป็นเรื่องน่าศึกษาโดยเฉพาะคณะมิชชันนารีจากอังกฤษ ซึ่งเมื่อศึกษาดูแล้วจะพบว่า การทำงานของศาสนจักรสัมพันธ์อยู่กับการทำงานด้านการเมืองของรัฐบาล กล่าวคือ เมื่อกองทัพอังกฤษยึดตราไปถึงไหนการเมืองและการศาสนาก็จะไปถึงนั้นด้วย ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากประเทศต่าง ๆ ที่อังกฤษเคยเข้ายึดครอง เมื่ออังกฤษถอนตัวออกไปแล้วก็จะทิ้งอนุสรณ์ไว้ให้ คือ ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยกับระบบการศึกษา โดยฝ่ายการเมืองทิ้งระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยไว้ให้ ในขณะที่ฝ่ายศาสนจักรทิ้งระบบการศึกษามัยใหม่ไว้ให้ อินเดียเป็นประเทศหนึ่งในโลกที่ได้ทั้งระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในปัจจุบันและระบบการศึกษามัยใหม่มาจากอังกฤษ

กล่าวถึงงานของฝ่ายศาสนจักร สิ่งที่น่าศึกษาต่อไปก็คือการเข้ามาทำงานในอินเดียของคณะมิชชันนารี' แน่แน่นอนว่ามิชชันนารีคณะแรกที่เข้ามาคือคณะมิชชันนารีของอังกฤษนิกายแบบดิสต์ซึ่งเข้ามาทำงาน ตั้งแต่ในช่วงแรก ๆ ที่อังกฤษ

เข้ายึดครองอินเดีย โดยเมื่อปี 1793 (พ.ศ. 2336) วิลเลียม แครี กับจอห์น ไรม์ส ได้โดยสารเรือชาวเดนมาร์คจากอังกฤษมาอินเดียและขึ้นบกที่รัฐเบงกอลแล้วเริ่มทำงานที่นั่นซึ่งได้กล่าวถึงมาแล้ว ทั้งสองคนไม่ใช่เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย มีระบุว่าวิลเลียม แครี เป็นอดีตช่างซ่อมรองเท้าแต่ต่อมาได้รับแต่งตั้งให้เป็น อนุศาสนาจารย์สอนอยู่ที่หอธรรมของนิกายแบปติสต์เมืองนอตติงแฮม ในปี 1792 (พ.ศ. 2335) วันที่ 31 พฤษภาคม เป็นวันสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเวลาต่อมา กล่าวคือ วิลเลียม แครี ได้ยกคำพูดที่ว่า “จงหวังสิ่งที่ดีจากพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าเกิด และจงพยายามทำสิ่งที่ดีเพื่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าด้วย” ขึ้นมาอธิบาย แล้วตอนท้ายเขาได้ถามว่า “พวกคุณทุกคนกำลังจะไม่ทำอะไรใช่ไหม” คำถามนี้ทำให้ผู้ฟังตระหนัก และเกิดการรวมตัวกันของศาสนิกนิกายแบปติสต์ เพื่อทำสิ่งที่ดีถวายพระเจ้าผู้เป็นเจ้าโดยจัดตั้งสมาคมมิชชันนารีของนิกายแบปติสต์ขึ้น ในวันที่ 2 ตุลาคมของปีนั้นเอง แล้วในปี 1793 วิลเลียม แครี ก็เดินทางพร้อมด้วย จอห์น ไรม์ส มาทำงานที่อินเดีย การแก้ไขข้อความในกฎบัตรเมื่อปี 1813 นั้น ทำให้มิชชันนารีอังกฤษไปได้ทุกที่ที่ต้องการ และโดยเหตุนี้เองสมาคมมิชชันนารีอังกฤษต่าง ๆ จึงเริ่มงานกันที่อินเดียตอนใต้ และการแก้ไขข้อความในกฎบัตรอีกครั้งหนึ่งเมื่อปี 1833 เป็นการเปิดทางให้คณะมิชชันนารีจากประเทศอื่น ๆ อย่างแคนาดา เยอรมนี ได้รับอนุญาตให้เข้าไปทำงานในอินเดียได้

การผ่านกฎบัตรเมื่อปี 1813 มีความสำคัญมากต่อการจัดการศึกษาในอินเดียที่จะดำเนินการโดยบริษัทอินเดียตะวันออก ที่ประชุมอภิปรายกันยาวนานมากเพื่อหารูปแบบการศึกษาที่เหมาะสม ผลของการอภิปรายกันอย่างยาวนานในครั้งนั้นก็ออกมาเป็นรูปแบบการศึกษาที่จัดกันในเวลาต่อมาและที่สำคัญคือมีผลต่อการขยายการศึกษาของเด็กหญิงในอินเดียที่ภรรยาของมิชชันนารี อย่างนางเบลี และนางรีเนียสได้เริ่มต้นไว้ (ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงแล้วในตอนว่าด้วยการศึกษามัยใหม่กับจุดเริ่มต้น)

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในการทำงานของมิชชันนารีในอินเดียตั้งแต่ยุคแรก ๆ มาจนถึงใกล้ปลายศตวรรษที่ 18 ไม่มีหนุ่มสาวชาวอังกฤษมาอุทิศตัวจับงานนี้กัน

เลย คงมีแต่มิชชันนารีผู้ใหญ่ จนถึงตอนปลายศตวรรษที่ 18 นั้นไป ฝ่ายศาสนจักร
เริ่มต้นตัวกันมากจนทำให้ชายหญิงชาวอังกฤษทุกระดับชั้นเกิดศรัทธาถึงชั้นยอม
บริจาคทรัพย์เข้าช่วยเหลือและอุทิศตัวรับใช้ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากบาทหลวง จอห์น
วิสลิ (John Wesley) ได้เทศนาปลุกเร้าทำให้ศาสนาคริสต์มีชีวิตชีวาและพร้อมจะแผ่
พลังไปในที่ต่าง ๆ ของโลกที่ยังไม่เคยแผ่ไปถึง อีกทั้งบาทหลวงซีเมียน
(Semeon) แห่งมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ก็พูดปลุกเร้าให้อนุศาสนาจารย์กล้าเป็นอาสา
สมัครไปทำงานในอินเดียซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ เฮนรี มาร์ติน (Henry
Martin) คอร์รี (Corri) และเจมส์ ฮูฟ (James Hough) ซึ่งเชื่อว่าน่าจะเป็น
อนุศาสนาจารย์ (อาจารย์ผู้สอนศาสนา) ต่างเห็นด้วยกับข้อเสนอนี้และจากนั้น
คณะมิชชันนารีหนุ่มสาวชาวอังกฤษก็หลั่งไหลมาอินเดียและอุทิศตัวทำงานซึ่งทั้งหมด
นี้สะท้อนให้เห็นความพยายามของคณะมิชชันนารีอย่างแท้จริง

หลังจากอังกฤษแก้ไขข้อความในกฎบัตรเมื่อปี 1833 เปิดโอกาสให้
มิชชันนารีคณะต่าง ๆ ทั้งจากอังกฤษ ยุโรป และอเมริกาเดินทางเข้าไปทำงานใน
อินเดียมากขึ้น จึงก่อให้เกิดคำถามเกี่ยวกับท่าทีของอังกฤษว่า *อังกฤษไม่กลัวว่า
การทำงานของมิชชันนารีคณะต่าง ๆ เหล่านั้นจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการ
เมืองหรือ* ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า อังกฤษน่าจะวิตกอยู่บ้าง แต่ก็คงมั่นใจ
ว่าจะควบคุมสถานะทางการเมืองของตนไว้ได้ เนื่องจากอังกฤษได้ผ่านขั้นตอน
ทางการเมืองที่อยู่ยากมาแล้วคือการสู้รบกับฝรั่งเศส อังกฤษสู้รบกับฝรั่งเศสเพื่อชิง
ความยิ่งใหญ่เหนืออินเดียมาเป็นเวลายาวนานถึง 56 ปี (1707 – 1763) แต่ในที่สุด
อังกฤษก็ชนะ (India, 26 : 947) และชัยชนะอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดนี้เองที่ทำให้
อังกฤษมั่นใจว่าจะรักษาสถานะทางการเมืองของตนในอินเดียไว้ได้ เพราะที่ฝรั่งเศ
สหากจะว่าไปแล้วก็คือคู่แข่งสูงสุดท้ายของอังกฤษที่แข็งแกร่ง ฉะนั้นเมื่ออังกฤษ
สามารถเอาชนะได้จึงไม่มีอะไรให้ต้องกังวลอีกต่อไป อีกทั้งงานมิชชันนารีเป็นงาน
ศาสนาที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ทางการเมืองด้านการศึกษาและพละนามัย ไม่ใช่ตอบสนอง
สนองวัตถุประสงค์ทางการเมืองเพื่อการเมือง ฉะนั้นเมื่ออังกฤษเข้าใจงานของ
มิชชันนารีและคณะมิชชันนารีก็เข้าใจวัตถุประสงค์ทางการเมืองของอังกฤษที่ต้องการให้

การศึกษาแก่คนอินเดีย อังกฤษจึงเปิดกว้างให้มีชนนารีคณะต่าง ๆ เข้าไปทำงานในดินแดนยึดครองของตนได้เต็มที่

สถานะด้านการศึกษาหนังสือของผู้หญิงอินเดียก่อนการมาของอังกฤษ

ยังมีเรื่องเกี่ยวกับการมาของมิชชันนารีหญิงที่เข้ามามากและการเปิดโรงเรียนสอนเด็กหญิงอินเดีย ที่เห็นได้ว่าเป็นความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ความจริงแล้วมิชชันนารีหญิงก็คือภรรยาของมิชชันนารีชาย ซึ่งก็หมายความว่า ทั้งสามีและภรรยาพร้อมใจกันอุทิศตัวทำงานให้แก่คนอินเดียในด้านการให้การศึกษา สามีอุทิศตัวทำงานสอนเด็กชายส่วนภรรยาอุทิศตัวทำงานช่วยเด็กหญิง หรือบางทีก็ทำร่วมกัน การที่มีบันทึกเรื่องเปิดโรงเรียนสอนเด็กหญิงไว้มากในที่นี้มีได้หมายความว่าไม่มีโรงเรียนสำหรับเด็กชาย การที่เด็กชายในอินเดียได้รับการศึกษาไม่ใช่เรื่องแปลก เพราะในสังคมอินเดียมีการจัดการศึกษาให้เด็กชายอยู่แล้ว แต่เป็นการจัดตามระบบดั้งเดิมหรือตามจารีตเน้นการศึกษาตามวรรณะเป็นสำคัญ ยกเว้นแต่เด็กชายวรรณะต่ำอย่างวรรณะศูทรหรือวรรณะจัณฑาลที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาอย่างเด็กชายวรรณะสูง ทั้งนี้เพราะมีกฎทางสังคมสำหรับคนวรรณะต่ำอยู่ก็คือการทำหน้าที่รับใช้คนวรรณะสูงและการทำงานหนัก ดังนั้นการศึกษาของเขาก็คือการทำตามอย่างพ่อแม่ทั้งการทำงานและการดำเนินชีวิต ส่วนเด็กหญิงแม้เกิดในวรรณะสูงก็คงได้รับการศึกษาแบบดั้งเดิมหรือตามจารีตเพื่อเตรียมตัวเป็นแม่บ้านที่ดี ดังนั้นเรื่องการศึกษาจึงไม่พ้นเรื่องการบ้านการเรือนการเย็บปักถักร้อยหรืองานฝีมือต่าง ๆ ส่วนเรื่องการศึกษาหาความรู้วิชาต่าง ๆ ไม่เป็นที่นิยมหรือดูเหมือนจะกลายเป็นเรื่องต้องห้ามด้วยซ้ำเพราะมีความเชื่อกันว่า เด็กหญิงที่ถูกสอนให้อ่านออกเขียนได้จะกลายเป็นหม้าย

จากสภาพการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะศึกษาสถานะของผู้หญิงอินเดียก่อนอังกฤษเข้าปกครอง ดูก่อน เพื่อจะได้เป็นแนวทางค้นหาคำตอบต่อไป

ก่อนอังกฤษเข้าปกครอง อินเดียตกอยู่ภายใต้การปกครองของราชวงศ์ กษัตริย์มุสลิมมาเป็นเวลายาวนาน ในเวลานี้ อัคราการรู้หนังสือของผู้หญิง อินเดียตกต่ำรวดเร็วมาก

เป็นที่ทราบกันว่า ก่อนมุสลิมเข้าปกครองอินเดีย การอ่านออกเขียนได้ กระจายอยู่ทั่วไปในหมู่ผู้หญิงอินเดีย แม้หญิงโสเภณีและหญิงสาวที่แสดงศิลปะเต้นรำก็มีความสามารถถึงขั้นอ่านออกเขียนได้ แต่พอมุสลิมเริ่มเข้ามาทางตะวันตก และทางตอนใต้การอ่านออกเขียนได้ในหมู่ผู้หญิงลดลงอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งถึง ต้นศตวรรษที่ 9 (พ.ศ. 1443) ในแคว้นมัทราสและแคว้นมาละทางตอนใต้หาผู้หญิงที่สามารถอ่านออกเขียนได้ได้ยากมากหรือแทบจะหาไม่ได้เลยสักคนใน 100 คน (Altekar. 1999 : 24)

สาเหตุที่ทำให้สถานะของผู้หญิงอินเดียเกี่ยวกับอ่านออกเขียนได้ตกต่ำถึงขนาดนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า น่าจะขึ้นอยู่กับประเด็นต่อไปนี้คือ

1. ความไม่สงบภายใน ความไม่สงบนี้เกิดจากการเข้ามาของชาวมุสลิมอาหรับและชาวมุสลิมเตอร์ก ที่ได้ขยายบทบาทในอินเดียมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเริ่มตั้งแต่ประมาณปี 600 (พ.ศ. 1143) ถึงปี 1707 (พ.ศ. 2250) รวมเป็นระยะเวลาประมาณ 1100 ปีเศษ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วง 500 ปีแรก กับช่วง 500 ปีหลัง

ช่วง 500 ปีแรก มีกล่าวไว้ว่า ก่อนศตวรรษที่ 6 ชาวอาหรับได้มาตั้งรกรากเพื่อการค้าขายอยู่ก่อนแล้วประปรายตามชายฝั่งทะเลตะวันตกของอินเดีย และต่อมาเมื่อศาสนาอิสลามได้ถือกำเนิดขึ้นแล้วก็ได้นำศาสนาอิสลามเข้ามาในอินเดียเมื่อต้นศตวรรษที่ 7 (ราว พ.ศ. 1243) เมื่อศาสนาอิสลามเข้ามาทำให้ชาวอาหรับในอินเดียรวมตัวกันเป็น รัฐที่มีผู้นำทางศาสนาเป็นจุดศูนย์กลางจึงทำให้เกิดขบวนการอิสลามขึ้นและขยายตัวออกไปอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ต่อมาไม่นานกองทัพมุสลิมก็เริ่มประชิดแถวชายแดนอินเดีย โดยกองเรือรบอาหรับมาปรากฏตัวในน่านน้ำอินเดียเมื่อปี 636 (พ.ศ. 1182) อันเป็นเวลาเดียวกับที่กองทัพอาหรับถูกส่งข้ามทะเลมายังเมืองฐานในบอมเบย์ ขณะนั้นการค้าทางทะเลก็ยังดำเนินต่อไป ฝ่ายชาว

อาหารับก็ตั้งรกรากอยู่ตามเมืองต่าง ๆ ขยายไปแถบชายฝั่งทะเลของอินเดียใต้ โรว์แลนด์สัน (Rowlandson) กับ ฟรานซิส เดย์ (Francis Day) ตั้งข้อสังเกตเหมือนกันว่า มุสลิมอาหรับตั้งชุมชนที่ชายฝั่งทะเลมาลาบาร์ (Malabar) เป็นครั้งแรกเมื่อราวปลายศตวรรษที่ 7 (พ.ศ. 1243) และแล้วในศตวรรษที่ 8 (พ.ศ. 1343) เรือรบอาหรับก็โจมตีเมืองโบรจ (Broach) และท่าเรือต่าง ๆ แถบชายฝั่งกาเทียวาร์ (Kathiawar) การใช้กำลังครั้งนี้ของชาวอาหรับได้ผล คือ ทำให้อินเดียต้องต้อนรับชาวมุสลิมอาหรับในฐานะพ่อค้าพร้อมทั้งอำนวยความสะดวกทุกอย่างให้ชาวมุสลิมตั้งชุมชนได้ มีทรัพย์สินเป็นที่ดินได้ และยอมให้ปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาได้อย่างอิสระเสรี แล้วก่อนศตวรรษที่ 9 (พ.ศ. 1443) มุสลิมอาหรับก็กระจัดไปตามฝั่งทะเลอินเดียด้านทิศตะวันตก ที่เมืองคุชราต (Gujrat) มุสลิมอาหรับได้สร้างมัสยิดของเขาเองและได้รับการคุ้มครองด้านเสรีภาพจากกษัตริย์ฮินดูแห่งเมืองคุชราต กษัตริย์แห่งกาลิกัต (Kalikut) หรือต่อมาคือ เมืองกัลกัตตา ก็สนับสนุนพ่อค้าชาวอาหรับเป็นอย่างมาก ตลอดแนวฝั่งทะเลมาลาบาร์มีบ้านเรือนของมุสลิมอาหรับตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก พวกเขามีครูสอนศาสนาและผู้วินิจฉัยทางศาสนา รวมทั้งมัสยิดของเขาเอง ครูสอนศาสนาอิสลามหลายคนออกเที่ยวเยี่ยมอินเดียพร้อมทั้งเผยแพร่คำสอน ครั้นถึงศตวรรษที่ 10 (พ.ศ. 1543) ศาสนิกของอิสลามก็ตั้งชุมชนขึ้นตามฝั่งทะเลด้านทิศตะวันออกของอินเดีย และเพียงชั่วระยะเวลาไม่นานพวกเขาก็เข้ามามีอิทธิพลทั้งด้านการเมืองและสังคม จะเห็นได้ว่า การเข้ามาของมุสลิมอาหรับมีความพร้อมหลายด้าน ด้านหนึ่ง บรรดาผู้นำของมุสลิมได้เป็นรัฐมนตรี นายพลทหารเรือ ทูต และผู้เก็บภาษี ส่วนอีกด้านหนึ่ง บรรดาครูสอนศาสนามาทำงานชักนำคนเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม เผยแพร่แนวคิดทางศาสนา ตั้งมัสยิด จัดให้มีหลุมฝังศพของครูสอนศาสนาอิสลามคนสำคัญในที่ต่าง ๆ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็น ศูนย์กลางแห่งกิจกรรมของครูสอนศาสนาอิสลามนี่คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอินเดียใต้

อินเดียตะวันออก และอินเดียตะวันตก³

ส่วนในอินเดียเหนือ ก็มีการเข้ามาของชาวมุสลิมอาหรับกับมุสลิมเตอร์ก นั่นคือ ภายในระยะเวลา 100 ปี หลังจากนบีโมฮัมมัดศาสดาของศาสนาอิสลาม ถึงแก่กรรม มุสลิมอาหรับได้ขยายดินแดนอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเมื่อปี 711 (พ.ศ. 1254) จักรวรรดิอิสลามก็ขยายจากแถบชายแดนของจีนไปจนถึงฝั่งทะเล แอตแลนติก และสามารถเข้ายึดครองบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุ (sindh) และเมืองมุลตัน (Multan) ได้เมื่อปี 713 (พ.ศ. 1256) โดยการยึดของมุฮัมมัด-บิน-กาซิม (Muhammad-Bin-Kasim) ผู้เป็นหลานชายของ อัล-ฮาซซ (Al-Hajaj) ผู้ปกครองเมืองบาสรา (Basra) มุสลิมอาหรับได้สู้รบกับกองกำลังของ ราชชา คาฮิร (Raja Dahir) ผู้ปกครองเมืองสินธุ ที่เมืองเดบาล (Debal) เรวาร (Rewar) และพราหมณบาท (Brahmanabad) แม้ว่าจะพิชิตเมืองสินธุและเมืองมุลตันได้ แต่มุสลิมอาหรับก็ไม่สามารถรักษาอำนาจทางการเมืองในดินแดนแถบนั้นไว้ได้นาน ทั้งนี้เพราะชาวอาหรับไม่ชำนาญด้านการปกครองจึงปล่อยให้การบริหารประเทศที่ตนรบชนะมาได้ตกอยู่ในมือของเจ้าของถิ่น ฉะนั้นเมื่อมุฮัมมัด-บิน-กาซิม ผู้นำตายลงก็เป็นอันสิ้นสุดการยึดครองเมืองสินธุครั้งแรกของชาวมุสลิม แม้ว่ามุสลิมอาหรับที่ยึดครองเมืองสินธุจะไม่มีบทบาททางการเมืองที่โดดเด่นแต่ก็ส่งผลดีระยะยาวต่อวัฒนธรรมอิสลามในเวลาต่อมา เพราะในช่วงที่ยึดครองนั้นพวกเขาได้เรียนรู้วิชาการต่าง ๆ อาทิ ปรัชญา ดาราศาสตร์ คณิตศาสตร์ ยา เคมี และศิลปะการบริหารจากอินเดียแล้วนำไปใช้ประโยชน์และยังเผยแพร่สู่โลกตะวันตกอีกด้วย

ต่อมา มุสลิมเตอร์ก (Turks) แห่งราชวงศ์ฆาซนิ (Ghazni) ก็เข้ายึดแย่งปัญหาไปจากราชวงศ์อินเดียชอฮาฮี (Shahi) ซึ่งปกครองขยายดินแดนไปทางทิศตะวันตกของอินเดียไกลถึงเมืองกาบูล ผู้นำของมุสลิมเตอร์กในครั้งนั้นก็คือ สุกฤติ

³ ข้อความต่อไปนี้ถึงหน้า 11 สรุปรมาจาก *Evolution of Indian Culture by B.N. Luniya, Eight Edition*, (Agra : Prinfsmen, 1980, PP. 305 – 311) และจาก *An Advanced History of India* by R.C. Majumdar, H.C. Raychaudhuri and Kalikindar Datta, Third Edition, (Great Britain : Redwood Press Limited, 1970) pp. 267-330.

กิน (Subuktigin) และลูกชายผู้สืบต่อจากเขาคือมาห์มูด (Mahmud) ซึ่งระยะเวลาที่สองพ่อลูกปกครองเริ่มตั้งแต่ปี 995-1030 (พ.ศ. 1538 – 1573) รวมทั้งสิ้น 35 ปี มีรายละเอียดเพิ่มเติมว่า สุกุติกินได้โค่นล้มกษัตริย์ซัยยิดปกครองราชวงศ์ศาคาห์ผู้ขยายดินแดนข้ามแม่น้ำสินธุออกไปและลูกชายก็ค่อยผนวกเอาดินแดนส่วนที่เหลือเข้ามาในเวลาต่อมา มีแรงกระตุ้น 2 ประการที่ผลักดันให้รุกรานอินเดียด้วยความหิวกระหายและความโหดเหี้ยม คือ ความอยากครอบครองความสมบูรณ์ของอินเดีย กับความอยากเผยแพร่ศาสนาอิสลามด้วยปลายดาบ ปรากฏว่ามาห์มูดบุกโจมตีเมืองต่าง ๆ ในอินเดียเหนือถึง 17 ครั้ง ยกเว้นเบงกอลกับพิหารที่ไม่โดนโจมตี มาห์มูดเป็นอิสลามิกชนที่เคร่งครัด แม้จะโหดเหี้ยมในตอนแรกแต่เมื่อยึดอินเดียเหนือได้แล้วก็พยายามทำความดีชดเชยด้วยการคืนเงินในพระคลังหลวงของเมืองต่าง ๆ ให้ดูเจตนาดีรวมทั้งซ่อมแซมหรือสร้างวัดที่เขาทำลายให้ในการเร่งรีบพัฒนาทำนองนี้ก่อให้เกิดผลเสียทางการเมืองระยะยาวได้เช่นกันเพราะทำให้เขาอ่อนแอและเป็นการเปิดโอกาสให้นักรบมุสลิมกลุ่มอื่นได้โอกาสเข้ารุกรานเขาในเวลาต่อมา

ส่วน 500 ปีหลัง คือ ตั้งแต่ปี 1173 – 1707 (พ.ศ. 1716 – 2250) รวมเวลาได้ 534 ปีเศษ มุสลิมยุคก่อนยังไม่สามารถวางรากฐานการปกครองแบบจักรวรรดิมุสลิมได้เลย จนกระทั่งมาถึงปี 1173 จึงสามารถวางได้สำเร็จโดยชาห์ฮับ-อุด-ดิน โฆริ (Shahab-ud-Din Ghori) ผู้เป็นขุนศึกแห่งราชวงศ์ฆาสนีนั่นเอง กล่าวกันว่า หลังจากปี 1030 (พ.ศ. 1573) เป็นต้นมาถึงปี 1173 (พ.ศ. 1716) กษัตริย์แห่งราชวงศ์ฆาสนีนีก็ถูกจ้องโค่นล้มมาตลอด จนเมื่อถึง 25 ปีสุดท้าย (1143 – 1173 : พ.ศ. 1691 – 1716) ขุนศึกตระกูลโฆริแห่งราชวงศ์ฆาสนีนั่นเองได้พยายามชิงอำนาจจากราชวงศ์ฆาสนีนี และชาห์ฮับ-อุด-ดิน โฆริ กับ ชัยยิด-ฮับ-อุด-ดิน ผู้พี่ชายสามารถยึดบัลลังก์จากราชวงศ์ฆาสนีนีได้สำเร็จเมื่อปี 1173 โดยโค่นบากรัมชาห์ (Bahram Sha) รัชทายาทผู้อ่อนแอซึ่งสืบเชื้อสายมาจากมาห์มูดลงได้ ครั้นพิชิตบัลลังก์แห่งราชวงศ์ฆาสนีนีได้แล้ว ชาห์ฮับ-อุด-ดิน ก็เบนความสนใจมายังที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ของอินเดีย แล้วอีก 10 ปีต่อมาก็สามารถพิชิตและผนวกเมืองมุลตัน

เมือง อูจ (Ouch - สินธุเดิม) และละฮอร์มาได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว แล้วจากนั้น ซาห์บ-อุต-ดินก็ได้เผชิญหน้ากับผู้ปกครองแห่งราชบุตรและรชนปะฤทวิราช (Prithviraj) แห่งเดลฮีผู้นำราชบุตรได้ในการสู้รบครั้งที่ 2 ที่เมืองตาเรน (Tarain) เมื่อปี 1192 (พ.ศ. 1735) และยังพิชิตอัชเมอร์ (Ajmer) กะเนาซี (Kanauj) และพาราณสี ได้ในเวลาต่อมา ผู้ช่วยรบคนสำคัญของเขา 2 คน คือ กุตุบ-อุต-ดิน ไอบัก (Kutub-ud Din Aibak) กับโมฮัมมัด บักติเยร์ ขิลซี (Mohammad Bakhtiyar Khilji) ก็ยังคงเดินทางพิชิตเมืองต่าง ๆ ต่อไปแม้ในยามที่ซาห์บ-อุต-ดิน โฆริเดินทางกลับไปเมืองฆาสนี โดยพิชิตได้ควาเลียร์ (Gwalior) กาลิงจารี (Kalinjar) กุชราต เบนกอล และพิหาร

รวมความว่า ภายใน 30 ปี ที่ซาห์บ-อุต-ดิน โฆริ ครองบัลลังก์ (คือ ตั้งแต่ปี 1175 - 1206 : พ.ศ. 1718 - 1749) ดินแดนทั้งหมดที่อยู่ระหว่างแม่น้ำสินธุกับแม่น้ำพรหมบุตรตกอยู่ในเงื้อมมือชาวมุสลิมอย่างถาวร และบัดนี้ก็นับได้ว่าการปกครองของมุสลิมได้วางรากฐานลงแล้วอย่างค่อนข้างจะถาวรในอินเดีย

หลังจากนั้น ก็มีราชวงศ์กษัตริย์มุสลิมหมุนเวียนกันขึ้นปกครองอินเดียตามลำดับ คือ ราชวงศ์ทาส ราชวงศ์ขิลซี ราชวงศ์ตุฆลัก ราชวงศ์สัยยิด ราชวงศ์โลฮี

ราชวงศ์ทาส (The Slave Dynasty) ปกครองอินเดียมาตั้งแต่ปี 1206 - 1290 (พ.ศ. 1749 - 1833) ราชวงศ์ขิลซี (The Khilji Dynasty) ปกครองอินเดียมาตั้งแต่ปี 1290 - 1320 (พ.ศ. 1833 - 1863) ราชวงศ์ตุฆลัก (The Tughlak Dynasty) สืบต่อจากราชวงศ์ขิลซีตั้งแต่ปี 1320 - 1412 (พ.ศ. 1863 - 1955) ราชวงศ์สัยยิด (The Sayyid Dynasty) สืบต่อจากราชวงศ์ตุฆลักตั้งแต่ปี 1414 - 1451 (พ.ศ. 1865 - 1994) ราชวงศ์โลฮี (The Lodhi Dynasty) สืบต่อจากราชวงศ์สัยยิดตั้งแต่ปี 1451 - 1526 (พ.ศ. 1865 - 2069) ราชวงศ์มูฆัล (the Mughal Dynasty) ครั้งที่ 1 สืบต่อจากราชวงศ์โลฮีตั้งแต่ปี 1526 - 1540 (พ.ศ. 2069 - 2083) ราชวงศ์สุรี (The Suri Dynasty) สืบต่อจากราชวงศ์มูฆัลตั้งแต่ปี 1540 - 1554 (พ.ศ. 2069 - 2097) เพราะช่วงนี้กษัตริย์มูฆัล พระนามว่า हुमायून ถูก เซอร์ ซาห์ สุรี แย่งราชสมบัติ

จึงต้องลี้ภัยไปยังเปอร์เซีย ประมาณ 15 ปี จึงได้โอกาสกลับมายึดราชสมบัติคืนจากราชวงศ์สุริและปกครองสืบต่อมา ตั้งแต่ปี 1554 – 1765 (พ.ศ. 2097 – 2308) และเป็นอันสิ้นสุดราชวงศ์มุสลิม⁴ ที่ทรงอิทธิพลในการปกครองอินเดียเนื่องจากต้องยอมพ่ายแพ้แก่อังกฤษที่ค่อยคืบคลานเข้ามาหมายจะยึดครองอินเดียตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 ได้ครอบครองจริงเมื่อช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และครอบครองเรื่อยมาจนถึงเกือบกลางศตวรรษที่ 20

จากเรื่องราวที่ยกมานี้ทำให้เห็นภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มุสลิมอาหรับและมุสลิมเตอร์กเข้าครอบครองอินเดียตามลำดับ คือ

1.1 มุสลิมอาหรับเข้าครอบครองอินเดียก่อนทางฝั่งทะเลตะวันตก ฝั่งทะเลด้านใต้และฝั่งทะเลตะวันออก ตั้งแต่ก่อนศตวรรษที่ 6 จนถึงศตวรรษที่ 10 โดยใช้สันตวิวิธีคือค้าขายทางทะเลเป็นตัวนำแล้วเข้ามาตั้งถิ่นฐานตามชายฝั่งทะเลแล้วเมื่อได้เวลาอันเหมาะสมจึงใช้กองทัพเข้าโจมตีบ้างจนทำให้อินเดียต้องยอมรับและเปิดโอกาสให้ชาวมุสลิมอาหรับเข้ามาตั้งถิ่นฐานถาวรและมีสิทธิในทรัพย์สินเช่นที่ดินเป็นต้น

การใช้สันตวิวิธีในตอนแรกสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เป็นการเข้ามาแบบหยั่งเท้าที่ของอินเดียว่าจะมีปฏิกริยาตอบสนองอย่างไร ผู้วิจัยเห็นว่านอกจากเพื่อการค้าแล้วคนอินเดียก็คงยังไม่เปิดใจผูกสัมพันธ์กับชาวต่างชาติมากนักไม่ว่าจะเป็นชาวอาหรับหรือชนชาติอื่น ๆ ทั้งนี้คงเป็นด้วยความเชื่อดั้งเดิมว่า การติดต่อหรือสัมผัสกับชาวต่างชาติจัดเป็นบาปหนัก (Luniya, 1980 : 311) ความเชื่อเช่นนี้ไม่มีเว้นแม้กระทั่งแกชาวมุสลิมอาหรับที่ติดต่อกับชายทางทะเลกันอยู่นานนับเป็นร้อยปี การเข้ามายังน่านน้ำอินเดียของกองทัพเรืออาหรับในตอนแรกก็เพื่อแสดงแสนยานุภาพให้อินเดียเกิดความเกรงใจ และเมื่อได้เวลาอันเหมาะสมจึงทำให้อินเดียกลัวด้วยการใช้วิธีรุนแรงคือ เข้าโจมตี และการกระทำครั้งนี้ก็ได้ผลเพราะทำให้อินเดียยอมให้มุสลิมอาหรับ

⁴ ผู้เขียนขอเรียกกลาง ๆ ว่า มุสลิม เนื่องจากประวัติศาสตร์อินเดียระบุว่าในราชวงศ์มุสลิมต่าง ๆ นั้น ไม่ใช่แต่มุสลิมเตอร์กเท่านั้น ยังมีมุสลิมอาฟغانและมุสลิมมองโกลอีกด้วยเข้ามาเกี่ยวข้อง

เข้าตั้งถิ่นฐานถาวรและมีสิทธิครอบครองทรัพย์สินเหมือนคนอินเดียซึ่งเป็นเจ้าของถิ่น

ผู้วิจัยเชื่อว่า การใช้ความรุนแรงของมุสลิมอาหรับน่าจะมีใช้เพื่อต้องการทำสงครามล้างผลาญหากแต่เป็นการข่มขู่ให้อินเดียยอมรับและเปิดโอกาสให้พวกตนได้เข้าตั้งถิ่นฐาน เพราะสังเกตได้ว่าหลังจากเข้าตั้งถิ่นฐานได้แล้ว มุสลิมอาหรับก็เผยแพร่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาตามแนวคำสอนของศาสนาอิสลามจนกระทั่งสามารถตั้งมัสยิดได้ด้วยสันติวิธี และชาวมุสลิมที่เกิดในอินเดียก็กลายเป็นคนอินเดียที่มีสิทธิในการเข้าทำงานด้านการเมืองและรับราชการ เช่น เป็นรัฐมนตรี นายพลทหารเรือ ทูต เป็นต้น

1.2 มุสลิมเตอร์ก (รวมทั้งมุสลิมอาฟฆานและมุสลิมมองโกล) เข้าทางอินเดียเหนือในราวศตวรรษที่ 9 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มุสลิมอาหรับแผ่อำนาจขึ้นมาถึงลุ่มน้ำสินธุบางส่วนและเมืองมุลตัน แต่ในขณะนั้นราชวงศ์ศากิของกษัตริย์ฮินดูยังปกครองและแผ่ขยายอาณาเขตจากบริเวณลุ่มน้ำสินธุไปจนถึงเมืองกาบูล มุสลิมเตอร์กซึ่งมีสุบูกติกินเป็นผู้นำได้โค่นล้มราชวงศ์ศากิ มาน์มุดบุตรชายของสุบูกติกินหลังจากได้สืบทอดอำนาจแทนบิดาก็ขยายดินแดนไปทั่วอินเดียเหนือเพื่อต้องการครอบครองความมั่งคั่งของอินเดียและต้องการเผยแพร่ศาสนาอิสลาม มาน์มุดพยายามเกลี้ยกล่อมให้คนอินเดีย ซึ่งเป็นฮินดูเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม หากใครขัดขืนก็จะถูกสังหารด้วยคมดาบ จึงปรากฏว่ามีคนอินตูดูกฆ่าหมูเป็นจำนวนมาก มุสลิมเตอร์กสองพ่อลูก คือสุบูกติกินและมาน์มุดบุตรชายเป็นขุนพลแห่งราชวงศ์ฆาสนีจากเอเชียกลาง ทั้งสองเข้าครอบครองอินเดีย ก็เพื่อขยายดินแดนและนำความมั่งคั่งกลับไปบ้านเกิด ทุกต้นฤดูใบไม้ผลิจะเดินทางกลับไปอยู่ที่ฆาสนีและกลับมาอินเดียหลังสิ้นสุดฤดูใบไม้ผลิ เวลาที่กลับไปฆาสนีก็จะขนทรัพย์สินสิ่งของมีค่าที่ยึดได้จากการทำสงครามกลับไปด้วยพร้อมกับเชลยสงครามซึ่งมีทั้งทาสและชาวนา แล้วใช้แรงงานของเชลยสงครามสร้างและตกแต่งเมืองหลวงของตนที่ฆาสนี จะเห็นได้ว่า มุสลิมที่เข้ามาทางเหนือนั้นใช้ความรุนแรงนับตั้งแต่โค่นล้มราชวงศ์ฮินดู ยึดเมืองต่าง ๆ และนำทรัพย์สินกลับไปบ้านเกิดเมืองนอนของ

ตน มีหน้าซ้ายยังชนต่อนักคนจากอินเดียไปเป็นเชลย จึงทำให้อินเดียซึ่งอ่อนแออยู่แล้วกลับอ่อนแอมากยิ่งขึ้น

1.3 **มุสลิมที่ตั้งราชวงศ์ต่อมา ๆ ก็มีใช้ราบริน** เพราะต้องระวังมุสลิมที่มาจากทางเหนือด้วยกันเองกับกองทัพมองโกลที่เข้ามารุกรานเป็นครั้งคราว และอีกทั้งต้องคอยปราบกบฏฮินดูซึ่งคอยต่อต้านอยู่ตลอดเวลา ข้อนี้แสดงให้เห็นว่ามุสลิมผู้ปกครองไม่ได้รับการยอมรับจากคนอื่นอินเดียซึ่งนับถือศาสนาฮินดูและเป็นคนพื้นเมือง เช่นในยุคราชวงศ์ทาส (Slave Dynasty) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ราชวงศ์เดลี ซึ่งปกครองเป็นเวลานานถึง 84 ปี ระหว่างที่ปกครองอยู่นั้นก็ต้องพบความยุ่งยากหลายประการ ทั้งจากการรุกรานของพวกมองโกล การต่อสู้ต่อต้านของคนฮินดู และการแย่งชิงอำนาจภายในราชสำนัก จนในที่สุดต้องสิ้นราชวงศ์ทาสไปในที่สุด

บางราชวงศ์ก็เกิดขัดแย้งระหว่างประชาชนจนเดือนร้อนกันไปทั่ว เช่น ราชวงศ์คัมลิกที่เก็บภาษีชดเชยหลังจากนโยบายย้ายเมืองหลวงจากเดลีไปเทวคิรีและนโยบายใช้เหรียญกษาปณ์แทนทองคำล้มเหลว ทำให้ประชาชนเดือดร้อนหนัก

แต่ก็มีกษัตริย์บางพระองค์ที่คนฮินดูยอมรับ เช่นพระเจ้าอักบาร์ (Akbar) แห่งราชวงศ์มุฆัล ที่ทรงมีพระหทัยกว้างขวางให้ความสำคัญแก่ศาสนาอื่น ๆ ทรงเรียกผู้แทนของศาสนาต่าง ๆ มาประชุมที่ราชสำนักเป็นประจำเพื่อสนทนารวมแลกเปลี่ยนความรู้ ทรงยกเลิกการเก็บภาษีเพิ่มจากคนฮินดู และทรงตั้งคนฮินดูในตำแหน่งสูงทั้งทางทหารและพลเรือน ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงทรงชนะใจชาวฮินดูได้ ตั้งจะเห็นได้จากการที่กษัตริย์ราชบุตรซึ่งเป็นชาวฮินดูหันมาให้การสนับสนุนพระองค์จนถึงกล่าวได้ว่า เป็นเสาค้ำยันจักรวรรดิมุฆัลที่แข็งแกร่งที่สุด

ด้วยสภาพการณ์ดังกล่าวมาทั้ง 3 ประการจึงเชื่อได้ว่า น่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อัตราการรู้หนังสือของผู้หญิงอินเดียตกต่ำอย่างรวดเร็ว เพราะสังคมอินเดียไม่มีความสนใจในเพียงพอที่จะจัดการศึกษาให้ใครได้ เนื่องจากต้องวุ่นวายอยู่กับศึกสงครามจากฝ่ายต่าง ๆ ทั้งในและนอกอินเดีย แม้ครอบครัวที่ร่ำรวยและมีการอบรมมาอย่างดีตามแบบฉบับของฮินดู ซึ่งเคยจัดการศึกษาให้ลูกสาวตัวเอง

ก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะจัดการศึกษาให้แก่ลูกสาวได้ เพราะสภาพการเมืองไม่เอื้ออำนวย แม้จะมีครอบครัวฮินดูที่หวังความก้าวหน้าให้ลูกสาวพยายามปรับตัวให้เข้ากับศาสนาอิสลาม ก็ไม่ประสบผลสำเร็จอย่างที่หวัง เพราะครอบครัวเหล่านั้นมีจำนวนน้อยและไม่มีความเข้าใจพอที่จะเอาใจจริงเอาใจกับการจัดการศึกษาให้ลูกสาวท่ามกลางสภาพการเมืองใหม่

2. ปัญหาเกี่ยวกับเพศภาวะของผู้หญิง ปัญหานี้แยกได้เป็น 2 ประเด็น คือ แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิง กับ การแต่งงานวัยเด็กของผู้หญิง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิง ในสังคมอินเดียเคยมีแนวคิดที่ว่า ผู้หญิงมีสถานะต่ำเท่ากับพวกศูทร ฉะนั้นจึงไม่สมควรจะศึกษาพระเวท แนวคิดนี้เมื่อศึกษาไปแล้วพบว่าไม่ใช่แนวคิดดั้งเดิมที่เกิดขึ้นในยุคพระเวท แต่เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในยุคต่อมา ซึ่งผู้วิจัยจะยังไม่กล่าวถึงในที่นี้ หากแต่จะขอกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงอินเดียในยุคพระเวทก่อนซึ่งถือว่าเป็นยุคโบราณดั้งเดิมของอินเดีย

ยุคพระเวท คือ ยุคที่มีการแต่งและรวบรวมคัมภีร์พระเวท และพระเวทแรกก็คือฤคเวท ยุคนี้กำหนดตั้งแต่ช่วง 1,500 ถึง 800 ปีก่อนพุทธศักราช ในยุคฤคเวทนี้ให้ภาพเกี่ยวกับผู้หญิงไว้สรุปได้ว่า "ผู้หญิงมีเสรีภาพในการเคลื่อนไหว สามารถเข้าร่วมประชุมสาธารณะได้ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมบันเทิงทางสังคมที่คนหมู่มากมาชุมนุมกันได้ สามารถติดตามหรือชักชวนสามีไปร่วมในการชุมนุมเหล่านี้ได้ การแต่งงานเป็นเรื่องปกติ แต่ก็ไม่ผูกมัด มีผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้แต่งงานและอยู่กับบิดาไปจนตลอดชีวิต เด็กสาวแต่งงานในวัยที่เหมาะสม หญิงหม้ายได้รับอนุญาตให้แต่งงานใหม่ได้..." (Radhakrishnan, 1997 : 14) จากภาพที่เห็นนี้เราจินตนาการได้ว่า ชีวิตผู้หญิงในยุคพระเวทไม่ได้ถูกจำกัดเหมือนกับในยุคต่อ ๆ มา คนในยุคพระเวทให้เกียรติผู้หญิงจนผู้หญิงมีสิทธิเสรีภาพจะไปไหนมาไหนได้เช่นเดียวกับชาย ในด้านการศึกษา สังคมในยุคพระเวทก็เปิดกว้างให้ผู้หญิงได้มีโอกาสได้รับการศึกษาพระเวทโดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มพรหมวาทีนี้กับ กลุ่มสัทโยทวาทา ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้มีเป้าหมายในการศึกษาดังนี้

กลุ่มพรหมวาทีนี้ คือ กลุ่มนักศึกษาวิชาเทววิทยาและปรัชญา ซึ่งใช้เวลาในการศึกษายาวนาน บางทีอาจจะตลอดชีวิต โดยมีจุดมุ่งหมายต้องการความเป็นเลิศทางวิชาการ ส่วนกลุ่มสัทโทยทวาทา จะศึกษาพระเวทไปจนถึงอายุแต่งงาน คือ 15 หรือ 16 ปี นั่นคือ พวกเขาจะเริ่มศึกษาพระเวทเมื่ออายุ 8 – 9 ปี อันเป็นช่วงที่พวกเขามีเวลา ผลของการเรียนทำให้พวกเขาสามารถสาธยายบทสวดพระเวท ซึ่งใช้ประจำวันและใช้ตามวาระได้ รวมทั้งสามารถสาธยายบทสวดพระเวทที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม และพิธีศักดิ์สิทธิ์ที่พวกเขาต้องเข้าร่วมอย่างจริงจังหลังแต่งงาน (Mookerji. 1998 : 51, Altekar. 1999 : 10-11)

กล่าวถึงฤคเวทซึ่งเป็นพระเวทแรกที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงศึกษาได้ในยุคพระเวทนั้น เรามักเข้าใจว่าผู้ที่แต่งพระเวทคือฤาษีเท่านั้น แต่ความจริงแล้ว ได้มีผู้หญิงร่วมแต่งด้วยและที่สามารถหาชื่อได้ก็คือ โลปามุทรา วิศวาวรา ลิกตา นิวาวิ และโมษา⁵ (Majumdar. 1997 : 130)

นอกจากที่เอ่ยชื่อมานี้ ในยุคอุปนีษัทซึ่งเป็นยุคหลังพระเวทและบางตำราว่าร่วมสมัยกับพุทธกาล ก็ยังมีผู้หญิงเก่งอีกหลายคนเช่น ไมเตรยิ (Maitreyi) และ คารคี (Gargi) เป็นต้น ไมเตรยิ เป็นภรรยาของฤาษียาชญวาลกยะมี เธอเป็นคนฉลาดสนใจค้นหาทางถึงความเป็นอมตะมากกว่าเครื่องแต่งตัวและเครื่องประดับ ส่วนคารคีเป็นนักศึกษหญิงประเภทพรหมวาทีนี้ที่ศึกษาพระเวท เธอศึกษาพระเวทอยู่กับฤาษีสาคัญ 2 ท่าน คือ ฤาษีวาลมิกิ กับ ฤาษีอัสตยะ เวลามีการอภิปรายทางปรัชญาในราชสำนักของพระเจ้าชนกแห่งวิเทหะ เธอมักได้รับเกียรติให้เป็นประธานดำเนินการอภิปรายและเป็นคนเริ่มตั้งปัญหาเพื่อการอภิปรายได้อ่อนโยนและลึกซึ้งเฉียบคม มีเรื่องเล่าว่า ในการอภิปรายคราวหนึ่ง เธอได้เริ่มต้นปัญหาตามฤาษียาชญวาลกยะผู้ฟังมาถึงที่ประชุมว่า “นายขมังธนูผู้ชานาญพร้อมที่จะโจมตีศัตรูของเขาด้วยลูกศรอันแหลมคม 2 ดอก ที่อยู่ในมือขวามือซ้ายฉันใด

⁵ จากการที่มีการยอมรับและให้เกียรติผู้หญิงนี้เองทำให้เราสามารถเชื่อมโยงความคิดได้ว่าน่าจะเป็นต้นเค้าให้กำเนิด แนวคิดเรื่องเทพเจ้าสตรีที่มีปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมความเชื่อของสังคมอินเดียต่อมา - ผู้วิจัย

ข้าพเจ้าก็ฉันนั้นจะขอโจมตีท่านด้วยคำถามทดสอบ 2 ข้อ ขอให้ท่านโปรดตอบด้วย ถ้าสามารถตอบได้” ผลปรากฏว่าฤาษีชายชราวัยชราไม่ยอมอภิปรายตอบคำถามนั้นในที่ประชุม คำเปิดอภิปรายของหล่อนสะท้อนให้เห็นความเป็นนักภาษาและนักปรัชญาชั้นสูง (Altekar. 1999 : 12)

ในสังคมอินเดียโบราณไม่ใช่แต่ในบริบทของพระเวทและอุปนิษัตติวงศ์กล่าวมาแล้วเท่านั้นที่มีพูดถึงการให้สิทธิเสรีภาพแก่ผู้หญิงด้านการศึกษาและการแสดงออกทางวิชาการ แม้ในพระพุทศศาสนาและศาสนาไชนะก็กล่าวถึงการให้สิทธิเสรีภาพแก่ผู้หญิงในลักษณะนี้เช่นกัน โดยอนุญาตให้ผู้หญิงเข้ามาบวชในศาสนาทั้งสองได้ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้หญิงมีความสามารถถึงขั้นบรรลุธรรมได้เช่นเดียวกับนักบวชชาย และนักบวชหญิงของศาสนาทั้งสองก็ได้แสดงบทบาทที่โดดเด่นเป็นการเชิดชูคำสอนแห่งศาสนาของตน ในเรื่องนี้ตัวอย่างในพระพุทศศาสนาหาได้ไม่ยาก เพราะคัมภีร์ที่บันทึกคำกล่าวร้อยกรองของผู้หญิงที่บวชเป็นภิกษุณีแล้วได้บรรลุอรหัตผลที่เรียกว่า “เถรีคาถา” (ขุ. เถรี. 26) ย่อมยืนยันถึงความเป็นจริงข้อนี้ได้เป็นอย่างดี ส่วนในศาสนาไชนะก็มีตัวอย่างเรื่องนี้มาก และเท่าที่ผู้วิจัยมีหลักฐานอยู่ในมือก็คือเรื่องของขยันตีพระธิดาของพระเจ้าสทรานิกาแห่งเมืองเกาศามพี (โกสัมพี) ซึ่งมีเล่าไว้สั้น ๆ ว่า นางได้สนทนารธรรมเชิงอภิปรายกับศาสตามหาวิระแล้วเกิดศรัทธาเลื่อมใสจึงขอบวชเป็นสาวิกาในศาสนาไชนะกับศาสตามหาวิระเอง นอกจากนี้ยังมีเรื่องของกุนฑลเกสิธิดาสาวจากเมืองราชคฤห์สละครบครัวออกบวชในศาสนาไชนะก่อนที่จะมาบวชเป็นภิกษุณีในพระพุทศศาสนาหลังจากอภิปรายธรรมแก่พระสารีบุตร (ธ.อ. 4. 2510 : 30) จากเรื่องดังกล่าวมานี้มิใช่สะท้อนให้เห็นแต่เพียงเรื่องสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงการมีการศึกษาของผู้หญิง เพราะหากไม่มีการศึกษาแล้ว ผู้หญิงที่กล่าวถึงนี้ก็คงไม่กล้าไปอภิปรายธรรมกับผู้รู้อย่างศาสตามหาวิระหรืออย่างพระสารีบุตรแน่นอน

กลับไปหาแนวคิดที่ผู้วิจัยได้เสนอไว้ในตอนแรกของข้อ 2 นี้ที่ว่า “...ในสังคมอินเดียเคยมีแนวคิดที่ว่าผู้หญิงมีสถานะต่ำเท่าพวกศูทรฉะนั้นจึงไม่สมควรจะศึกษาพระเวท แนวคิดนี้เมื่อศึกษาแล้วพบว่า ไม่ใช่แนวคิดดั้งเดิมที่เกิดขึ้นใน

ยุคพระเวท แต่เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในยุคต่อมา..." ซึ่งเมื่อศึกษาแล้วพบว่า คำว่า "ยุคต่อมา" ในที่นี้ ได้แก่ ยุคที่มีการแต่งคัมภีร์สายพระเวท ประเภทสูตร (สูตร) ซึ่งอยู่ในช่วง 300 ปีก่อนคริสตศักราช หรือตรงกับพุทธศักราช 243 ในยุคนี้อาจเกิดมีความคิดว่า การแต่งงานเป็นพันธกิจสำคัญของผู้หญิง แล้วจึงเกิดความคิดสืบต่อมาว่า ผู้หญิงควรแต่งงานตั้งแต่อายุน้อย ซึ่งผู้วิจัยจะได้เสนอเหตุผลในลำดับต่อไป

2.2 การแต่งงานวัยเด็กของผู้หญิง ความคิดที่ว่า การแต่งงานเป็นพันธกิจสำคัญของผู้หญิงและผู้หญิงควรแต่งงานตั้งแต่อายุน้อยนี้ สะท้อนให้เห็นว่า ในสังคมอินเดียก่อนหน้านั้นผู้หญิงที่ไม่ได้แต่งงานก็สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข บางคนก็อยู่กับบิดามารดาไปจนตลอดชีวิตอย่างที่เคยเป็นมาแล้วในยุคพระเวท แต่มาในยุคหลังนี้เองที่มากำหนดให้การแต่งงานเป็นพันธกิจสำหรับผู้หญิงและเป็นต้นเหตุให้เกิดการแต่งงานตั้งแต่อายุน้อยหรือแต่งงานในวัยเด็กขึ้น

แล้วอะไรเล่าคือมูลเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องกำหนดพันธกิจดังกล่าวขึ้น เรื่องนี้แม้จะยังไม่มีความชัดเจนที่ตรงประเด็นออกมา แต่เมื่อพิจารณาจากแนวคิดต่าง ๆ แล้วพอประมวลหามูลเหตุได้ดังนี้

ก. ปฏิกริยาต่อต้านพระพุทธรศาสนาและศาสนาไชนะ เกิดจากการที่มีผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงานหรือหญิงสาวจำนวนมากออกบวชในพระพุทธรศาสนากับศาสนาไชนะโดยที่ยังไม่ได้รับอนุญาตอย่างถูกต้องจากผู้ใหญ่ คือ บิดามารดาหรือญาติบ้าง โดยไม่มีความเข้าใจการดำเนินชีวิตในฐานะนักบวชศาสนาทั้งสองที่ถูกต้องบ้าง จำนวนหนึ่งของหญิงเหล่านั้นเมื่อบวชแล้วก็ไม่สามารถจะดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับอุดมคติของศาสนาได้ สังคมได้วิพากษ์วิจารณ์ พวกเธอว่าทำผิดและวิจารณ์ความผิดของพวกเธออย่างรุนแรง นักคิดกลุ่มหนึ่งคิดหาแนวทางที่จะยับยั้งพฤติกรรมเช่นนั้นของผู้หญิงในที่สุดก็พบว่า การกำหนดให้การแต่งงานเป็นพันธกิจสำหรับผู้หญิงน่าจะเป็นทางออกที่ดี ด้วยเหตุนี้เองจึงกำหนดให้การแต่งงานเป็นพันธกิจสำหรับหญิงโสดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายไม่ให้ผู้หญิงออกบวชทั้งในพระพุทธรศาสนาและศาสนาไชนะกันมาก (Altekar. 1999 : 32 – 33)

ข. มีการนำการแต่งงานของหญิงสาวไปเปรียบเทียบกับพิธีอุปนยนะของเด็กชายในวัยเดียวกัน ในสังคมอินเดียมีพิธีอุปนยนะ (การฝากตัวเรียนหนังสือกับครู) จัดขึ้นสำหรับเด็กชายเมื่ออายุได้ 7 ขวบ ฉะนั้น ผู้ใหญ่เมื่อหันมามองเด็กหญิงก็คิดว่าน่าจะมီးอะไรผูกพันเหมือนเด็กชายบ้างและเห็นว่าการแต่งงานการมีครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้หญิง เนื่องจากจะได้มีผู้คุ้มครอง เมื่อพิธีอุปนยนะสำหรับเด็กชายหมายถึงการฝากตัวเข้าเรียนวิชากับครู พิธีอุปนยนะสำหรับเด็กหญิงก็น่าจะได้แก่การแต่งงาน ฉะนั้นจึงกำหนดให้แต่งงานเป็นเรื่องสำคัญสำหรับเด็กหญิงเท่ากับการเรียนวิชาเป็นเรื่องสำคัญสำหรับเด็กชาย โดยลดอายุการแต่งงานของหญิงสาวลงมาจาก 15 หรือ 16 ปี เป็น 14 หรือ 13 ปี เรื่องนี้มีผลต่อมา คือ การแต่งงานได้เป็นพันธนาการอย่างแท้จริง เพราะเมื่อเด็กหญิงเติบโตเป็นหญิงสาวซึ่งอยู่ในวัยที่จะเลือกคู่ได้ตามกำลังสติปัญญาของตนก็ไม่สามารถทำได้เนื่องจากพบว่าตัวเองแต่งงานแล้วตามที่ผู้ใหญ่จัดการให้เมื่อวัยเด็ก (ibid.)

จากมูลเหตุทั้ง 2 ข้อนี้ เมื่อพิจารณาแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อ ข. น่าจะเป็นมูลเหตุหลัก ส่วนข้อ ก. น่าจะเป็นมูลเหตุรอง ที่ทำให้ผู้วิจัยเชื่อเช่นนั้นก็เพราะว่าไม่น่าจะมีผู้หญิงออกบวชกันมากถึงขนาดนั้น หรือถ้าจะออกบวชกันมากก็คงเป็นไปชั่วคราวไม่ได้สืบต่อมาจนกระทั่งถึงขั้นให้ยกเป็นมูลเหตุให้ต้องกำหนดการแต่งงานเป็นพันธกิจของผู้หญิง แต่ข้อ ข. นั้นผู้วิจัยเชื่อว่าน่าจะเป็นมูลเหตุหลักเพราะพิธีอุปนยนะถือเป็นพิธีการสำคัญสำหรับเด็กชายในวรรณะทั้ง 3 คือ กษัตริย์ พราหมณ์ และไวศยะ เนื่องจากการเริ่มต้นการฝึกอบรมให้เป็นผู้ครองเรือนที่ดีต่อไป และการเป็นผู้ครองเรือนที่ดีต้องมีความรู้และความสามารถในการประกอบอาชีพสร้างฐานะครอบครัวให้มั่นคง เมื่อเด็กชายมีพิธีอุปนยนะแล้วสังคมก็คิดเป็นห่วงเด็กหญิง ความเป็นหญิงจะมีค่าและสมบูรณ์ได้ด้วยการแต่งงานมีครอบครัว ฉะนั้นจึงถือให้การแต่งงานเป็นพิธีอุปนยนะสำหรับเด็กหญิง ทั้งนี้เท่ากับเป็นการผูกมัดให้เด็กหญิงเตรียมตัวพร้อมที่จะเป็นแม่บ้านที่ดีต่อไป จึงเท่ากับเป็นการเตรียมคู่ให้เด็กชายนั่นเอง และการลดอายุการแต่งงานของเด็กหญิงลง

มาเหลือเป็น 14 - 13 ปีนั้นยิ่งทำให้มองเห็นชัดว่ามีความสัมพันธ์อยู่กับพิธีอุป
 ถัมภ์ของเด็กชาย การลดอายุนั้นยังมีลงมาเป็น 13 - 12 ปีและลงมาอีกเหลือเป็น
 9 หรือ 10 ขวบ ถึง 7 ขวบ แต่การลดอายุใน 2 ช่วงหลังนี้มีความสัมพันธ์อยู่กับพิธี
 อุปถัมภ์หรือไม่ น่าจะได้พิจารณากันต่อไป

ในการพิจารณาประเด็นนี้ ผู้วิจัยอยากให้กลับไปเรื่องการเข้ามาครอบ
 ครอบอินเดียของมุสลิมเตอร์กอีกครั้งหนึ่ง ว่าตามความเป็นจริงแล้ว การเข้ามาของ
 ศาสนาอิสลามไม่มีผลให้ศาสนา (ฮินดู) และขนบธรรมเนียมประเพณีอันเนื่องกับ
 ศาสนาฮินดูเปลี่ยนแปลงไปเท่าใดนัก ตรงกันข้ามเป็นการเร่งรัดให้สังคมฮินดูหวง
 แหนและยึดมั่นในศาสนาฮินดูและวิถีชีวิตแบบฮินดูมากยิ่งขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่าการ
 แยกเป็นสังคมฮินดูและสังคมมุสลิมซึ่งนำไปสู่ความแตกแยกอย่างที่เห็นในปัจจุบันก็ได้
 แก่มาแต่ครั้งนั้น ตามปกติสังคมอินเดียไม่ค่อยจะชื่นชมกับการมีลูกหญิงอยู่แล้ว
 ฉะนั้นเมื่อมุสลิมเข้าครอบครองอินเดียก็ยิ่งทำให้ไม่นิยมการมีลูกหญิงเพิ่มขึ้น เหตุที่
 สังคมอินเดียไม่ค่อยจะชื่นชมกับการมีลูกหญิง แต่ชื่นชมการมีลูกชายก็เพราะ (1) ลูก
 ชายเป็นทรัพย์สินสมบัติที่หารายได้ให้ครอบครัวอย่างถาวร ซึ่งต่างจากลูกสาว (2)
 ลูกชายย่อมอยู่กับพ่อแม่ไปจนแก่เฒ่า ต่างกับลูกสาวที่ต้องย้ายไปอยู่กับครอบครัว
 สามีหลังแต่งงาน (3) ลูกชายช่วยรักษาชื่อตระกูลฝ่ายบิดาไว้ได้ต่อไป (4) เมื่อถึง
 คราวโตเป็นหนุ่ม ยามที่ตระกูลต้องการผู้คุ้มครองช่วยเหลือป้องกันหรือต่อสู้กับ
 ศัตรู ลูกชายสามารถช่วยได้เต็มที่ ต่างกับลูกสาวที่ไม่สามารถร่วมต่อสู้ใด ๆ ได้
 เลย (ibid, หน้า 3) สังคมอินเดียมีความไม่นิยมการมีลูกหญิงด้วยเหตุผลอย่างนี้
 เป็นทุนอยู่แล้ว ยิ่งเมื่อมุสลิมเตอร์กเข้าครอบครอง ก็ยิ่งเพิ่มความไม่นิยมอย่างนี้
 มากขึ้น เพราะมุสลิมเตอร์กมักบังคับคนฮินดูให้ยกลูกสาวให้พวกตนนับตั้งแต่
 สุลต่าน (ราชา) ลงมาถึงขุนนางและคนชั้นล่างอื่น ๆ จนก่อให้เกิดระบบ 2 ระบบ
 คือ ปุรทะ (Purda) กับ การแต่งงานวัยเด็ก ระบบปุรทะ คือ การแยกผู้หญิงให้อยู่
 ต่างหากแม้จะอยู่ภายในบ้านของตนเองก็ตาม หรือเวลาจะออกไปนอกบ้านก็ให้ขึ้น
 คานหามปิดประทุน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ชายมุสลิมเห็นตัว กลัวว่าจะถูกบังคับให้ยกให้
 หรือให้แต่งงานกับชายมุสลิม ส่วนระบบการแต่งงานวัยเด็กก็เกิดขึ้นโดยลดอายุเด็ก

หญิงลงมาเรื่อยจนถึงขั้นสรุปว่า อายุ 7 ขวบคืออายุการแต่งงานที่เหมาะสมสำหรับเด็กหญิง หากปล่อยอายุให้เลยไปเป็น 12 หรือ 13 ปี จะเป็นบาป ในระบบทั้งสองนี้ ระบบแรกเกิดขึ้นก็เพื่อป้องกันมิให้สาวฮินดูต้องไปแต่งงานกับชายมุสลิมหรือพุด่าง ๆ ก็คือไม่ยินยอมให้สาวฮินดูไปเสียพรหมจรรย์กับชายมุสลิม ซึ่งต่างศาสนากัน ระบบหลัง เกิดขึ้นก็เพื่อป้องกันมิให้เด็กสาวฮินดูถูกชายมุสลิมลักพาตัวไป ในที่สุดระบบทั้งสองได้กลายเป็นระเบียบของสังคมในเวลาต่อมา (Luniya. 1980 : 326 – 327)

สรุปแล้ว สถานะการรู้หนังสือของผู้หญิงอินเดียเริ่มตกต่ำเมื่อ 300 ปีก่อนคริสตศักราชสืบเนื่องมาจากการลดอายุการแต่งงานของผู้หญิงลงมาจาก 15 – 16 ปี เป็น 14 – 13 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับพิธีอุปนัย (การฝากตัวเรียนหนังสือ) ของเด็กชาย ส่วนการลดจาก 14 – 13 ปี มาเป็น 13 – 12 ปี และ 10 – 9 ปี และสุดท้ายลดลงมาถึง 7 ขวบ ก็เพื่อช่วยเด็กสาวและเด็กหญิงฮินดูให้รอดพ้นจากการแต่งงานกับชายมุสลิมหรือการถูกลักพาตัวโดยชายมุสลิม การลดอายุการแต่งงานของผู้หญิงสาวลงตามลำดับอย่างนี้ถือเป็นอุปสรรคอย่างสำคัญต่อการเรียนหนังสือของผู้หญิงอินเดียจนทำให้อัตราการอ่านออกเขียนได้ในหมู่ผู้หญิงลดลงอย่างรวดเร็วตามลำดับจนกระทั่งมาถึงต้นศตวรรษที่ 9 (พ.ศ. 1443) มีอยู่บ้างในอินเดียเหนือเป็นบางเมืองและบางตระกูลที่พบว่ามียุวกสตรีที่อ่านออกเขียนได้ เช่นในเมืองราชบุตร ในตระกูลไนร (Nair) และพวกซามินดาร์ (Zamindar) ซึ่งเป็นเจ้าภาษีและนักบวชหญิงของศาสนาไชนะที่อ่านคัมภีร์ของศาสนาของตัวเองได้ ซึ่งต้องถือว่าเป็นกรณีพิเศษ

บทสรุปสุดท้ายนี้สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับมิชชันนารีหญิงที่เข้ามามากและเปิดโรงเรียนสอนเด็กหญิงตามที่ต่าง ๆ กันมากได้ ซึ่งก็คือคำตอบว่า เพราะการศึกษาของผู้หญิงอินเดียโดยเฉพาะผู้หญิงฮินดูซึ่งเป็นคนส่วนมากของประเทศตกต่ำมากดังกล่าวนั้นแล้ว การตกต่ำทางการศึกษาก็มีผลให้สถานะของผู้หญิงด้านสิทธิเสรีภาพ ความเป็นอยู่ ตกต่ำตามไปด้วย การจะช่วยผู้หญิงอินเดียที่ดีที่สุดก็คือการให้การศึกษา ความคิดนี้เองที่ทำให้มิชชันนารีคณะต่าง ๆ หลังไหลเข้าไปอินเดียและ

ระคมการช่วยเหลือด้วยการให้การศึกษาศาสน์ใหม่ตามส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ซึ่งเดิมทีเดียวก็เริ่มต้นที่เมืองสำคัญ 3 เมือง คือ กัลกัตตาซึ่งอยู่ทางฝั่งทะเลตะวันออก ปัจจุบันคือเมืองหลวงของแคว้นเบงกอลตะวันตก มัทราสซึ่งอยู่ทางฝั่งทะเลด้านทิศใต้ และบอมเบย์ซึ่งอยู่ทางฝั่งทะเลด้านทิศตะวันตก

ขบวนการการเมืองของหญิงอินเดีย : สัมฤทธิผลเบื้องต้นแห่งการศึกษาศาสน์ใหม่

ได้เคยกล่าวมาแล้วว่า การศึกษาศาสน์ใหม่เริ่มต้นในอินเดียตั้งแต่ปี 1793 (พ.ศ. 2336) ถึงปี 1857 (พ.ศ. 2400) อันเป็นปีที่มีการประกาศเป็นทางการ กินเวลานานถึง 64 ปี และจากปี 1857 ถึงปี 1942 (พ.ศ. 2485) อันเป็นช่วงที่ผู้หญิงอินเดียให้ความสนใจและใช้ประโยชน์จากการศึกษาศาสน์ใหม่เพื่ออิสรภาพของประเทศ กินเวลานานถึง 85 ปี ผู้วิจัยเห็นว่า น่าจะศึกษาถึงสัมฤทธิผลว่าการศึกษาศาสน์ใหม่ได้ให้อะไรแก่ผู้หญิงอินเดียในภาพรวมบ้างในช่วงเวลาดังกล่าว

จากการศึกษาพบว่า การศึกษาศาสน์ใหม่ได้ให้สิ่งล้ำค่าอย่างหนึ่งแก่คนอินเดียโดยเฉพาะผู้หญิงอินเดีย คือ ความรักชาติและความรักเสรีภาพ ความรักชาติและความรักเสรีภาพนี้เกิดจากการที่ได้รับการศึกษาศาสน์ใหม่แบบอังกฤษ ซึ่งสอนให้ได้ตระหนักถึงความรักดังกล่าวผ่านวรรณคดีอังกฤษเรื่องต่าง ๆ ที่สะท้อนความเป็นประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้เองในกบฏซีปอย⁶ เมื่อปี 1857 จึงมีผู้หญิงรวมอยู่ด้วยในฐานะผู้นำ และคนหนึ่งในจำนวนนั้นก็ได้แก่ ราณี (Rani) แห่ง ตระกูลฌานาสี (Jhānāsī) เข่อมิบทสำคัญมากจนได้รับยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์อินเดีย

⁶ กบฏซีปอย 1857 คือ สงครามกบฏเอกราช นักประวัติศาสตร์อินเดียมีทัศนคติเป็น 2 ทาง คือ ทางหนึ่งมองว่าเป็นสงครามกบฏเอกราชครั้งแรกแต่ทำไม่สำเร็จ ส่วนอีกทางหนึ่งมองว่า สงครามกบฏเอกราชครั้งนี้ทำให้อินเดียต้องสูญเสียเอกราชและตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษโดยสิ้นเชิง

หลังจากกบฏซีปอยแล้ว การเคลื่อนไหวเพื่อให้อินเดียได้รับอิสรภาพก็ดำเนินการต่อไป ปัญญาชนที่เมืองปูนาได้จัดตั้ง **สรรพชนิกสภา (Sarvajanika)** แห่งปูนา และปัญญาชนที่เบงกอลได้จัดตั้ง **สมาคมอินเดียแห่งเบงกอล** โดยมีเป้าหมายเหมือนกันคือปลุกระดมชาวอินเดียให้ตื่นตัวทางการเมือง

นับตั้งแต่กบฏซีปอยมาจนถึงก่อตั้งสภาและสมาคมที่เมืองปูนาและเบงกอลนั้น การเคลื่อนไหวทางการเมืองก็ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา 28 ปี จนกระทั่งปี 1885 (พ.ศ. 2428) ปัญญาชนอินเดียได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มนักปฏิรูปสังคมนิยมแล้วก่อตั้ง **คองเกรส⁷** โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้สามารถรับรู้สาเหตุที่จะทำให้ชาติบ้านเมืองก้าวหน้า

มีเรื่องที่น่าสนใจที่ในกลุ่มนักปฏิรูปสังคมนิยมมีชาวอังกฤษรวมอยู่ด้วย คือ **มิสเตอร์ฮูม (Hume)** ฮูมเป็นพลเมืองธรรมดาไม่ใช่ข้าราชการ แต่เขามีจิตใจเอื้ออาทรอยากให้อินเดียได้รับอิสรภาพ ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเขาน่าจะอยู่เบื้องหลังของการจัดตั้งคองเกรสขึ้นเพื่อให้เป็นสนามฝึกหัด พัฒนาและตั้งปัญหาสาธารณะที่แท้จริงและถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาของอินเดียขึ้นมาและกำหนดว่าปัญหานั้นต้องเป็นปัญหาระดับชาติ⁸ กล่าวถึงปัญญาชนอินเดียเองที่รวมตัวเป็นกลุ่มนักปฏิรูปสังคมนิยมและก่อตั้งคองเกรสร่วมกับฮูมนั้นต่างยอมรับว่าอังกฤษประสบผลสำเร็จในการนำการศึกษาสมัยใหม่เข้ามาใช้ในอินเดียตรงที่ทำให้ **คนอินเดียเข้าใจ**

⁷ คองเกรส มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า "คองเกรสแห่งชาติอินเดีย (Indian National Congress)" มีการประชุมกันปีละครั้ง แต่บางครั้งก็อาจเรียกอย่างไม่เป็นทางการว่า "คองเกรส"

⁸ กล่าวได้ว่า การที่ปัญญาชนอินเดียก่อตั้งคองเกรสแห่งชาติอินเดียได้สำเร็จ ถือเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการนำไปสู่ชัยชนะ คือการได้รับอิสรภาพ เพราะแสดงว่าบริษัทอินเดียตะวันออกที่เคยได้อำนาจควบคุมต้องสูญเสียอำนาจทางการเมืองและการค้า จึงคงทำได้เพียงแต่เป็นเครื่องมือปกครองอินเดีย นอกจากปัญญาชนในอินเดียแล้ว ปัจจัยอีกข้อหนึ่งที่สนับสนุนให้ตั้ง คองเกรสแห่งชาติอินเดียได้สำเร็จ คือ การเมืองในอังกฤษเปลี่ยนแปลง มีนักการเมืองที่มีอำนาจมีความรู้เรื่องอินเดียน้อยมาก จึงไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ภารกิจของมิชชันนารีในอินเดียเหมือนแต่ก่อน - ผู้วิจัย

ความเป็นประชาธิปไตย จึงเชื่อว่าอังกฤษซึ่งมีจิตใจเป็นประชาธิปไตยคงจะช่วยอินเดียให้เป็นประชาธิปไตยด้วย

น่าเสียดายว่ากองเกรสที่จัดตั้งขึ้นมาในปี 1885 นั้นทำงานเน้นหนักอยู่กับปัญหาการเมือง โดยยังไม่ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับปัญหาสถานะทางสังคมของผู้หญิงอินเดีย ทั้งนี้เพราะมีความคิดว่าไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะต้องให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ความคิดนี้ก็มิได้เป็นความคิดของสมาชิกกองเกรสทั้งหมด สมาชิกจำนวนหนึ่งเห็นว่าการเน้นหนักอยู่กับปัญหาการเมืองแต่เพียงอย่างเดียวโดยละทิ้งปัญหาสถานะทางสังคมของผู้หญิง น่าจะไม่ใช่ว่าสิ่งถูกต้อง จึงได้แสดงการคัดค้านและเตือนสติกองเกรส สุเรนทรนาถ เบเนอร์จี (Surendaranath Benerjee) เป็นคนหนึ่งที่แสดงความเห็นเป็นเชิงเตือนสติ ไม่ให้เห็นผู้หญิงเป็นเหมือนรูปเคารพในหมู่เทพฮินดู แต่ขอให้เห็นว่าผู้หญิงมีความสามารถเป็นผู้แทนทางการเมืองได้ ชุม ผู้มีส่วนก่อตั้งกองเกรสก็กล่าวเตือนว่า บรรดานักปฏิรูปการเมืองไม่ควรลืมนึกว่าถ้าชาติแก่แห่งหญิงของอินเดียยังไม่พัฒนาไปพร้อมกับภารกิจ การลงแรงของพวกเธอเพื่อให้ได้สิทธิทางการเมืองก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ

ความคิดเรื่องให้ผู้หญิงมีบทบาททางการเมืองระหว่างนี้ขัดแย้งกันนัก ระหว่างผู้ที่เห็นด้วยกับผู้ที่ไม่เห็นด้วย ผู้ที่ไม่เห็นด้วยมองเลยเถิดไปถึงว่า การมีบทบาททางการเมืองของผู้หญิงซึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาสมัยใหม่นั้นเอง จัดเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มหาตมา คานธี ดูจะเป็นผู้ที่ทำให้ความขัดแย้งนี้ลดระดับลงโดยให้ข้อคิดเห็นว่า ผู้หญิงมีสิทธิทางการศึกษา การศึกษาช่วยพัฒนาและลบล้างปัญหาให้แหลมคมและช่วยเพิ่มศักยภาพให้ทำดี ผู้หญิงกับผู้ชายต่างกัน แต่ก็สนับสนุนกัน ดังนั้นการศึกษาที่ให้แก่ทั้งสองฝ่ายจึงควรเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ทั้งสองฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ของตนได้... (Pruthi, 1995 : 5)

แล้วในปี 1887 (พ.ศ. 2430) กลุ่มที่มีความเห็นขัดแย้งก็แยกตัวออกมาตั้งสภาสังคมแห่งชาติและประกาศเจตนารมณ์ชัดเจนในการปฏิรูปสังคมอินเดีย และก่อนถึงศตวรรษที่ 19 ผู้หญิงอินเดียตื่นตัวทางการเมืองกันมากถึงขนาดจัดตั้งขบวนการ โฮม รูล (Home Rule Movement) ขึ้น และเมื่อถึงต้นศตวรรษที่ 20 ก็มี

ขบวนการการทำงานของผู้หญิงเกิดขึ้นมาก เช่น ในปี 1905 มีขบวนการชาตินิยม หัวรุนแรง และมีผู้หญิงหลายคนทำหน้าที่ก่อการร้าย ที่ปรากฏชื่อเช่น วีณา ทาส (Veena Das) กัลปนา ดัตต์ (Kalpana Dutt) และปุรณิมา เบเนอร์จี (Purnima Banerji) เป็นที่น่าสังเกตอีกว่า ในช่วงนี้มีผู้หญิงชาวอังกฤษคนหนึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับตัว เธอคือ แอนนี บีสันต์ (Annie Beasant) ตามประวัติกล่าวว่าเธอเป็นคนหัวรุนแรงมีความประสงค์อย่างแรงกล้าที่จะให้อินเดียได้อิสภาพ จึงทำให้สันนิษฐานว่าเธอน่าจะมีส่วนสำคัญในการก่อตั้งขบวนการนี้ และแน่นอนว่ารัฐบาลอังกฤษคงไม่พอใจจึงเป็นเหตุให้เธอถูกจับในปี 1916 (พ.ศ. 2459) ผู้หญิงอินเดียต่างพากันโกรธแค้นที่แอนนีถูกจับจึงชุมนุมประท้วงและเดินขบวนไปสวดมนต์ตามวัดต่าง ๆ เพื่อให้ทางการปล่อยตัวเธอ และในช่วงนี้เองที่ผู้แทนของผู้หญิงอินเดียได้เสนอให้รัฐสภาอังกฤษได้ทราบถึงความต้องการมีสิทธิในการออกเสียงทางการเมืองของหญิงเท่าเทียมกับชาย (ibid : 6) แอนนีถูกปล่อยตัวในปี 1917 และเธอให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับขบวนการ โฮม รูล ของผู้หญิงอินเดียว่า ความแข็งแกร่งของขบวนการ โฮม รูล ได้รับการขยายให้ใหญ่ขึ้นถึง 10 เท่า เพราะผู้หญิงจำนวนมากอุทิศตัวเองช่วยเหลือสนับสนุน ที่เมืองมัทราสผู้หญิงได้เดินขบวนโดยมีผู้ชายร่วมขบวนด้วย เมื่อผู้ชายถูกสกัด พวกเธอก็เข้าวัดสวดมนต์จนทำให้คนที่ถูกจับได้รับการปล่อยตัว

จากเหตุการณ์ที่กล่าวมานี้สะท้อนให้เห็นว่าภายในระยะเวลาไม่ถึง 30 ปี ผู้หญิงอินเดียมีการพัฒนาทางการเมืองขึ้นมาก จากการศึกษาสภาพเหมือนรูปเคารพก็กลับมามีการแสดงออกทางการเมืองและจัดตั้งขบวนการที่เข้มแข็งจนทำให้รัฐสภาอังกฤษต้องฟังเสียงพวกเธอ ยิ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ฆ่าหมูขึ้นที่หมู่บ้านชเลียณวัลลา บาฆ (Jalianavalla Bagh) เมืองอัมริตสาร์ (Amritsar) ก็ยิ่งปลุกเร้าให้ผู้หญิงเกิดความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น การฆ่าหมูเกิดขึ้นเมื่อทหารอังกฤษในบังคับบัญชาของนายพลไดเยอร์ (Dyer) ได้ยิงปืนกราดเข้าใส่ฝูงชนที่ชุมนุมกันอยู่ราว 20,000 คนโดยไม่มี การเตือนให้ทราบล่วงหน้า ทำให้มีคนตายหลายร้อยคน มีผู้หญิงและเด็กรวมอยู่ด้วย การฆ่าหมูครั้งนี้ผลักดันให้มีการประชุมใหญ่ของ

คองเกรสที่เมืองนาคปูร์ ในปี 1920 (พ.ศ. 2463) โดยมีผู้แทนเข้าร่วมประชุมถึง 14,582 คน และในจำนวนนี้มีผู้หญิงเป็นตัวแทนถึง 160 คน

นอกจากนั้นขบวนการของผู้หญิงชาตินิยมยังเข้าร่วมต่อต้านชาวต่างชาติตามที่ต่าง ๆ ที่เมืองบอมเบย์ ผู้หญิงได้รวมตัวก่อตั้งกลุ่มเทศเสวิก (Deshsevika) ซึ่งแปลว่า กลุ่มรับใช้ชาติ ขึ้น แล้วเดินขบวนประท้วงยึดร้านค้าของชาวยุโรป นอนขวางรางรถไฟและบางทีก็ขัดขวางการจราจรนานถึง 30 ชั่วโมง ผู้หญิงเหล่านั้นก่อนนั้นก็คือแม่บ้านธรรมดาที่ไม่เคยออกจากบ้านไปสมาคมกับใครที่ไหน แต่บัดนี้ได้ถูกปลุกเร้าให้อุทิศตัวรับใช้ชาติ พวกเขาต้องเผชิญกับความยากลำบาก ต้องทิ้งบ้านและลูก ๆ ผู้หญิงจำนวนหนึ่งหยุดใช้ชีวิตที่หรูหราฟุ่มเฟือยได้โยนเครื่องเพชรและเครื่องประดับทิ้งและหันมาใช้ผ้าเนื้อหยาบ (Khadi) แทน

ในปี 1929 - 1930 (พ.ศ. 2472 - 2473) เกิดมีขบวนการต่อสู้ของประชาชน นั่นคือ หากในการเดินขบวนประท้วงถูกขัดขวาง ก็ให้ต่อสู้ด้วยการหยุดอยู่กลางถนนนั่นเองซึ่งเป็นที่ให้การจราจรติดขัดอย่างมาก ขบวนการต่อสู้ยังลุกลามไปทั่ว ที่เมืองคุชราต ผู้หญิงกลุ่มหนึ่งได้เดินเท้าไกลถึง 12 ไมล์ไปชุมนุมกันที่เมืองแดนดิ (Dandi) เพื่อยึดร้านค้าของชาวต่างชาติ และประกาศปณิธานจะทำงานเป็นฝ้ายและใช้ผ้าเนื้อหยาบ ในการไปชุมนุมครั้งนี้มีผู้หญิงถูกจับถึง 2,000 คน ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18 ปีถึง 70 ปี และในปี 1942 (พ.ศ. 2485) ได้มีขบวนการ คิวิต อินเดีย (Quit India) เกิดขึ้น มีผู้หญิงหลายพันคนร่วมขบวนการต่อสู้และตกเป็นเหยื่อของความทารุณโหดร้ายของตำรวจ จนในที่สุดต้องลงไปเล่นไต้ดิน เช่น แจกใบปลิวและส่งวิทยุใต้ดิน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ในช่วงเวลาที่กล่าวมานี้ คือ ตั้งแต่ปี 1793 - 1857 (พ.ศ. 2336 - 2400) เป็นช่วงที่ผู้หญิงอินเดียเริ่มรู้จักเรื่องการศึกษาสมัยใหม่ ตั้งแต่ปี 1857 - 1942 (พ.ศ. 2400 - 2485) เป็นช่วงที่ผู้หญิงอินเดียให้ความสนใจและใช้ประโยชน์จากการศึกษาสมัยใหม่เพื่ออิสรภาพของประเทศ โดยเฉพาะในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นแห่งขบวนการเพื่ออิสรภาพของผู้หญิงอย่างแท้จริง ที่ว่าเป็นขบวนการเพื่ออิสรภาพของผู้หญิงนั้นหมายความว่า ผู้

หญิงเริ่มพัฒนาตัวเองให้พ้นจากยุคความเฉยและรู้จักต่อสู้เพื่อให้ประเทศชาติได้รับอิสรภาพและมีการเรียกร้องให้เลื่อนอายุการแต่งงานของเด็กหญิงจาก 9 – 10 ปีออกไปเป็น 12 – 13 ปี ยิ่งในช่วง 20 ปีหลัง คือ ช่วงปี 1921 – 1941 (พ.ศ. 2464 – 2484) ผู้หญิงมีการตื่นตัวทางการเมืองกันมากขึ้นและได้มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องให้เลื่อนอายุการแต่งงานของเด็กหญิงออกไปอีกจาก 12 – 13 ปีไปเป็น 14 ปีเป็นอย่างต่ำ การเคลื่อนไหวนั้นมาประสบผลสำเร็จในปี 1929 (พ.ศ. 2472) โดยในปีนั้นได้มีการออกกฎหมายให้เด็กหญิงแต่งงานได้เมื่อมีอายุ 15 ปีขึ้นไป⁹ นางเกรย์ (Gray) ผู้หญิงชาวอังกฤษอีกคนหนึ่งที่มีส่วนสนับสนุนให้ผู้หญิงอินเดียมีบทบาททางการเมืองประทับใจเรื่องนี้มากถึงขนาดกับออกปากพูดว่า... 20 ปีมานี้ ผู้หญิงอินเดียได้ผ่านยุคความเฉยมาถึงยุคที่มีความกระตือรือร้นและมีความตระหนักถึงว่าตัวเองมีความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมืองของอินเดีย... (Pruthi. 1995 : 14)

การที่ทำให้รัฐบาลออกกฎหมายเลื่อนอายุการแต่งงานของผู้หญิงออกไปนั้นนับว่าเป็นความสำเร็จอย่างใหญ่หลวง เพราะการแต่งงานเมื่ออายุ 9 – 10 ปี กิติ 12 – 13 ปี กิติ ถือเป็น การตัดโอกาสทางการศึกษาของผู้หญิงโดยสิ้นเชิง

ในช่วงนี้ การศึกษาสมัยใหม่ของผู้หญิงอินเดียก็ก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ ระดับประถมศึกษามีตัวเลข 1,230,698 คน ระหว่างปี 1924 – 1925 (พ.ศ. 2467 – 2468) ก็กลับเพิ่มขึ้นเป็น 2,890,246 คน ในช่วงปี 1934 – 1935

⁹ กฎหมายนี้เรียกว่า กฎหมายห้ามการแต่งงานเด็ก 1929 (The Child Marriage Restraint Act, 1929) มีสาระสำคัญ 4 ประการ คือ

1. กฎหมายกำหนดให้ชายแต่งงานเมื่ออายุ 18 ปี และหญิงแต่งงานเมื่ออายุ 15 ปี
2. การแต่งงานต่ำกว่าอายุที่กำหนดไว้ถือว่าเป็นผิดกฎหมาย
3. ผู้ใหญ่หรือบิดามารดาที่จกให้มีการแต่งงานวัยเด็กต้องได้รับโทษ
4. เมื่อศาลได้รับคำร้องเรียนว่ามีการแต่งงานเด็กก็มีอำนาจออกคำสั่งตรวจสอบดูการแต่งงานนั้น แม้ว่าจะมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแล้วก็ตาม (Singh. 1963 : 83)

(พ.ศ. 2477 - 2478) และเกือบถึง 3,700, 000 คน ในปี 1947 (พ.ศ. 2490) ระดับมัธยมศึกษาที่ระดับวิทยาลัยก็มีตัวเลขเพิ่มขึ้นในปี 1937 (พ.ศ. 2480) ก็มีตัวเลขเพิ่มขึ้น คือ ระดับมัศึกษามีตัวเลขเพิ่มขึ้นจาก 108,660 คนเป็น 232,136 คน และระดับวิทยาลัยมีตัวเลขเพิ่มขึ้นจาก 14,435 คนเป็น 24,466 คน อย่างไรก็ตามเมื่อคิดเป็นร้อยละก็ได้เพียงร้อยละ 16.5 ของเด็กหญิงที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์เรียนหนังสือในโรงเรียน และในจำนวนนั้นก็ยังมีเพียงร้อยละ 13 เท่านั้นที่เรียนไปถึงขั้นวิทยาลัย ยิ่งเมื่อเทียบอัตราส่วนกับเด็กชายแล้วผู้หญิงที่รู้หนังสือมีเพียง 1 ต่อ 4 (Report. 1937)

หลังได้รับอิสรภาพจากอังกฤษถึงปัจจุบัน

จากการที่ได้กล่าวถึงขบวนการทางการเมืองต่าง ๆ มานัน้ก็เพื่อให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดขบวนการต่าง ๆ ขึ้นนั้นก็คือ การศึกษาสมัยใหม่ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีบทบาททางการเมืองด้านต่าง ๆ จนกระทั่งนำไปสู่การได้รับอิสรภาพในที่สุด

กล่าวกันว่า ลางแห่งการได้รับอิสรภาพปรากฏขึ้นแล้วตั้งแต่ปี 1885 (พ.ศ. 2428) อันเป็นปีที่ปัญญาชนอินเดียซึ่งมีชาวอังกฤษในอินเดียให้การสนับสนุนประกาศตั้งกองเกรสได้สำเร็จ การเกิดกองเกรสขึ้นมาได้แสดงว่าอำนาจปกครองอินเดียของบริษัทอินเดียตะวันออกอ่อนแอลงแล้ว ทั้งนี้เพราะนักการเมืองอังกฤษรุ่นใหม่ในสภาอังกฤษมีความรู้เรื่องอินเดียน้อยมากจึงทำให้เขาไม่เห็นความสำคัญภารกิจด้านการเผยแพร่ศาสนาของมิชชันนารีไม่สนับสนุนให้เรียนรู้เรื่องของตะวันออกแต่กลับไปสนับสนุนให้เผยแพร่เรื่องของตะวันตกหรือยุโรปมากกว่า และการที่คนอินเดียได้รู้เรื่องของยุโรปมากขึ้นจึงทำให้เขาใจถึงประชาธิปไตยอันเป็นหัวใจของอิสรภาพและเสรีภาพและเกิดความอยากได้อิสรภาพและเสรีภาพเช่นนั้นบ้างจึงเกิดการเคลื่อนไหวและก็ได้อิสรภาพเมื่อปี 1947 (พ.ศ. 2490)

อินเดียได้รับอิสรภาพจากอังกฤษเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 1947 (พ.ศ. 2490) และประกาศใช้รัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 26 มกราคม 1950 (พ.ศ. 2493) ขณะนั้นมีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 520 ล้านคน (Inter. 1968 : 223)

หลังจากได้รับอิสรภาพจากอังกฤษแล้ว อินเดียยังคงดำเนินนโยบายด้านการศึกษาสมัยใหม่ต่อเนื่องตามแนวที่อังกฤษได้เริ่มต้นและดำเนินการไว้ให้และกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญว่า **คนอินเดียทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาภาคบังคับโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายจากรัฐจนถึงอายุ 14 ปี** มูลเหตุของเรื่องนี้น่าจะมาจากการหาทางช่วยเด็กหญิงให้พ้นจากการแต่งงานในวัยเด็กซึ่งได้ออกกฎหมายให้เด็กหญิงแต่งงานได้เมื่ออายุ 15 ปีขึ้นไปไว้แล้วเมื่อปี 1929 (พ.ศ. 2472) รัฐบาลอินเดียได้ดำเนินนโยบายตามรัฐธรรมนูญโดยกำหนดแผนการศึกษาภาคบังคับเป็นระยะระยะละ 5 ปี ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี 1950 เป็นต้นมา ดังนี้

ปี 1950 – 1954 ได้เริ่มแผนการศึกษาภาคบังคับทั่วไป (ครั้งที่ 1)

ปี 1955 – 1960 ได้เริ่มแผนการศึกษาภาคบังคับทั่วไป (ครั้งที่ 2) โดยนำผลของแผนระยะ 5 ปีแรกมาศึกษาที่ประจักษ์ชัดว่า การศึกษาที่จัดให้ไปนั้นเกิดผลแก่เด็กหญิงน้อยมาก เนื่องจากได้ทราบจากการลงทะเบียนเรียนว่าในทุก 100 คนที่ลงทะเบียนเรียนมีเด็กชายถึง 97 คน มีเด็กหญิงเพียงแค่ 3 คนเท่านั้น ดังนั้นในปี 1955 (พ.ศ. 2498) จึงแก้กฎหมายเดิมที่ให้หญิงสาวแต่งงานเมื่ออายุ 15 ปี เป็นแต่งงานเมื่ออายุ 18 ปีขึ้นไป และในปี 1958 (พ.ศ. 2501) จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติขึ้นพิจารณาเรื่องนี้และได้กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน 5 ข้อ คือ

1. ให้จัดการศึกษาทั่วไปให้เด็กหญิงอายุ 6 - 11 ปี เหมือนให้แก่เด็กชาย
2. ให้เด็กหญิงอายุ 11 – 14 ปีลงทะเบียนเรียนเพิ่มขึ้นอย่างน้อยที่สุดให้ได้ครึ่งหนึ่งของเด็กชาย
3. ให้เด็กหญิงที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วลงทะเบียนเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาและระดับวิทยาลัยเพิ่มมากขึ้นให้ได้มากที่สุด
4. ให้เพิ่มครูผู้หญิง

5. ให้การสนับสนุนพิเศษแก่เด็กหญิงในด้านต่าง ๆ คือ ทูนเรียน ยกเว้นค่าธรรมเนียมเข้าเรียน และจัดหาหอพักให้ (Inter. 1960 : 209 – 213)

ในปีเดียวกันนั้นก็ได้นำแผนการศึกษาภาคบังคับทั่วไปมาบังคับใช้กับเด็กทุกคนซึ่งมีอายุระหว่าง 6 – 11 ปี ซึ่งก็หมายความว่าเด็กอินเดียทุกคนที่มีอายุ 6 – 11 ปี ต้องได้รับการศึกษาและประเมินกันว่า ปี 1960 (พ.ศ. 2503) อันเป็นปีสิ้นสุดโครงการครั้งที่ 2 จะมีเด็กอายุ 6 - 11 ปีลงทะเบียนเรียนประมาณร้อยละ 33 ปี 1961 – 1965 (พ.ศ. 2504 – 2508) ตามแผนการศึกษาภาคบังคับครั้งที่ 3 รัฐบาลอินเดียได้เริ่มการศึกษาระบบใหม่ โดยกำหนดชั้นประถมศึกษา 8 ปี มัธยมศึกษา 3 ปี และมหาวิทยาลัย 3 ปี ให้สอดคล้องกับอายุของผู้เรียนดังนี้

- ประถมศึกษาต้น 4 ปี สำหรับเด็กอินเดียชายและหญิง อายุ 6 – 11 ปี
- ประถมศึกษาปลาย 4 ปี สำหรับเด็กอินเดียชายและหญิง อายุ 11 – 14 ปี
- มัธยมศึกษา 3 ปี สำหรับเด็กอินเดียชายและหญิงอายุ 14 – 17 ปี
- มหาวิทยาลัย 3 ปี (จบปริญญาตรี) สำหรับเยาวชนชายและหญิงอายุ 17 – 20 ปี

ประเมินกันว่า ตามแผนการศึกษาภาคบังคับครั้งที่ 3 นี้ จะมีเด็กลงทะเบียนในระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 53.2 คือ เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 20.2 รัฐบาลอินเดียได้เอาจริงเอาจังกับเรื่องนี้โดยใช้เงินประมาณ 3,000 ล้านบาท และใช้ครู 410,000 คน (ibid.)

และเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างี่ประเมินไว้ รัฐบาลจึงกำหนดให้สร้างโรงเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาไว้สำหรับประชากรในชนบท คือ ร้อยละ 95 จะมีโรงเรียนประถมศึกษาต้น 1 โรงเรียนภายในระยะทาง 1 ไมล์ ร้อยละ 82.25 จะมีโรงเรียนประถมศึกษาปลาย 1 โรงเรียนภายในระยะทาง 3 ไมล์ ร้อยละ 71.37 จะมีโรงเรียนมัธยมศึกษา 1 โรงเรียนภายในระยะทาง 5 ไมล์ และคณนโยบายจัดการการศึกษาในระดับประถมศึกษาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายทั่วประเทศ และ

ยังมีบางรัฐจัดการระดับมัธยมศึกษาให้โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายอีกด้วย ยิ่งกว่านั้นยังมีการจัดให้ทุนทุกระดับชั้น ในพื้นที่การศึกษาที่ด้อยพัฒนา也给จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กหญิงโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เช่น หนังสือเรียนและเครื่องแบบนักเรียน เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในแผนการศึกษา 5 ปีที่ 3 นี้ รัฐบาลอินเดียได้ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาให้เด็กหญิงเป็นอันดับแรก ในปี 1961 ซึ่งเป็นผลมาจากปี 1960 ในระดับประถมศึกษาต้น ซึ่งเป็นของกลุ่มอายุ 6-11 ปี มีเด็กหญิงลงทะเบียนเรียนร้อยละ 40 รัฐบาลจึงวางแผนให้มีเด็กหญิงลงทะเบียนเรียนให้ได้ถึงร้อยละ 62 ในอีก 5 ปีข้างหน้า และเพื่อสำเร็จตามแผน รัฐบาลจึงให้ร้อยละ 53 ของค่าใช้จ่ายเพื่อการนี้ และแน่นอนว่าการสนับสนุนในระดับประถมศึกษาต้นย่อมส่งผลให้เด็กหญิงเรียนต่อไป ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย ส่วนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นของกลุ่มอายุ 14-17 ปี ก็เช่นกันพบว่า มีเด็กหญิงร้อยละ 4.8 ลงทะเบียนเรียน ในระดับมหาวิทยาลัยมีนักศึกษาหญิง (ซึ่งคาดว่ากลุ่มอายุน่าจะต่างกัน) ลงทะเบียนเรียนร้อยละ 17.2 และเชื่อว่าจะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 21 ในปี 1965-1966 (ibid.)

ที่กล่าวมานี้พอเป็นตัวอย่างทำให้มองเห็นแล้วว่ารัฐบาลอินเดียได้สนใจพัฒนาการศึกษาของคนอินเดียมาอย่างต่อเนื่องจึงทำให้เกิดการขยายตัวทางการศึกษาเป็นอย่างมาก¹⁰

ปัจจุบันย่างเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 21 อินเดียมีสถานศึกษาทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษาที่เป็นของรัฐทั่วประเทศ แบ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษา 688,000 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 110,000 แห่ง

¹⁰ นอกจากนั้นแล้ว รัฐบาลอินเดียยังจัดการศึกษา นอกกรอบให้แก่ผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือ โดยมอบให้รัฐแต่ละรัฐรับผิดชอบ ที่รัฐมหาราษฏรประสบความสำเร็จมาก ปี 1965-1966 (พ.ศ. 2508-2509) มีผู้ใหญ่รู้หนังสือตามโครงการนี้ 2,200,000 คน และมีหมู่บ้านที่รู้หนังสือ 100% จำนวน 6,737 หมู่บ้าน ในปี 1967-1968 (พ.ศ. 2510-2511) มีผู้ใหญ่รู้หนังสือเพิ่มขึ้นอีก 955,000 คน แยกเป็นชาย 516,000 คน และผู้หญิง 439,000 คน

วิทยาลัย 10,555 แห่ง และมหาวิทยาลัย 221 แห่ง ซึ่งมีนักศึกษาทั้งชายและหญิงลงทะเบียนเรียนจำนวน 7,078,000 คน

นอกจากสถานศึกษาของรัฐบาลแล้ว ยังมีสถานศึกษาเอกชนที่ส่วนใหญ่สอนเป็นภาษาอังกฤษอยู่อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งดำเนินงานด้วยองค์กรทางศาสนา (โดยเฉพาะศาสนาคริสต์) และได้รับความนิยมจากครอบครัวที่มีฐานะดีมีกำลังทางการเงินสามารถเสียค่าใช้จ่ายได้

กล่าวมาถึงตรงนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าเราคงอยากรู้อิงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่เกิดขึ้นแก่เด็กอินเดียว่าเป็นอย่างไรบ้าง จากการศึกษาจากสถิติพบว่า จำนวน 2 ใน 3 ของเด็กอินเดียที่ลงทะเบียนเรียนทั่วประเทศ ส่วนมากเป็นเด็กระดับประถมศึกษา ในจำนวนนั้นมีอยู่ไม่น้อยทีเดียวที่ไม่ได้เข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ และจากสถิตินั้นแสดงให้เห็นว่าเด็กที่ไม่ได้ลงทะเบียนเรียนเลยมีอย่างน้อยที่สุดถึง 33 ล้านคน กล่าวถึงนักเรียนและนักศึกษาหญิงในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาพบว่า อย่างน้อยที่สุดครึ่งหนึ่งของนักเรียนและนักศึกษาหญิงที่มาจากชนบทจะออกกลางคัน ดังจะเห็นได้ในปี 1997 – 1998 (พ.ศ. 2540 – 2541) อัตราการลาออกกลางคันของนักเรียนและนักศึกษาหญิงดังกล่าวมีมากถึงร้อยละ 69 (Planet, 1981 : 52-53)

ความสำเร็จ-อุปสรรค : คำตอบที่ต้องวิเคราะห์ ความสำเร็จ

จากที่ได้กล่าวไว้ในความสำคัญของปัญหาว่า "...สถานะของผู้หญิงอินเดียก็ยังอยู่ในสภาพต้องพัฒนาเมื่อเทียบกับสถานะของผู้หญิงในนานาประเทศที่มีการศึกษาสมัยใหม่ในหลายด้าน เช่น การไม่รู้หนังสือ การแต่งงานวัยเด็ก และฐานะทางสังคม..." ซึ่งเท่าที่ศึกษามาผู้วิจัยเห็นว่ารัฐบาลอินเดียได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสถานะของผู้หญิงด้วยการให้การศึกษาศึกษาสมัยใหม่อย่างต่อเนื่อง แต่ก็มีคำถามเกิดขึ้นว่า เมื่อเป็นเช่นนั้น การพัฒนาสถานะของผู้หญิงอินเดียจัดว่าประสบความสำเร็จได้หรือไม่ ในการตอบคำถามนี้ผู้วิจัยเห็นว่า คงต้องทำความเข้าใจ

เข้าใจให้ได้ก่อนว่า ความสำเร็จที่ว่ามันคืออะไร และผู้หญิงอินเดียที่ต้องพัฒนาสถานะนั้นคือผู้หญิงกลุ่มใด

การจะหาความหมายของความสำเร็จให้ได้คงต้องกลับไปประเด็นที่ยกขึ้นมาเป็นปัญหา ก่อน คือ การไม่รู้หนังสือ การแต่งงานวัยเด็ก และฐานะทางสังคม แล้วพิจารณาดูว่าพัฒนาได้แล้วแค่ไหน

1. การไม่รู้หนังสือ เป็นปัญหาสำหรับผู้หญิงอินเดียมาตั้งแต่ยุคมุสลิมเตอร์กเข้าครอบครองอินเดีย ซึ่งมีสาเหตุมาจากเหตุการณ์ต่าง ๆ คือ ความไม่สงบภายในที่ต้องทำสงครามกันเอง และปัญหาเกี่ยวกับเพศหญิงที่ต้องแต่งงานวัยเด็ก จึงทำให้ผู้หญิงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือเหมือนอย่างที่เป็นมา และส่งผลให้อัตราการไม่รู้หนังสือเพิ่มขึ้นและทำให้อัตราการรู้หนังสือลดลงอย่างมากอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนเลยในสังคมอินเดีย

เมื่ออังกฤษเข้าปกครองอินเดีย คณะมิชชันนารีทั้งจากอังกฤษ อเมริกา และยุโรป ต่างเห็นเรื่องการทำผู้หญิงอินเดียไม่รู้หนังสือเป็นปัญหาสำคัญทั้งแก่ตัวผู้หญิงเองและแก่สังคม นั่นคือทำให้ผู้หญิงไม่ตระหนักถึงคุณค่าของตัวเองในฐานะเป็นมนุษย์ ไม่พัฒนาตนเอง ไม่ตระหนักถึงสิทธิ ซึ่งในที่สุดก็เกิดผลร้ายแก่สังคม เพราะผู้หญิงถูกมองข้ามหรืออย่างตึกก็เป็นแค่รูปเคารพ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวให้แก่ผู้หญิงอินเดีย จึงได้จัดตั้งโรงเรียนสอนหนังสือเด็กหญิงขึ้นตามเมืองสำคัญต่าง ๆ อาทิ เมืองกัลกัตตา เมืองมีทราส และเมืองบอมเบย์ ก่อน แล้วจากนั้นจึงขยายออกไปตามส่วนต่าง ๆ ของประเทศ

ผลเป็นไปตามคาดเพราะมีผู้หญิงอินเดียเข้ามาเรียนกันมาก ทำให้อัตราการรู้หนังสือของผู้หญิงเพิ่มขึ้น และผลประโยชน์ที่เกิดจากการที่ผู้หญิงรู้หนังสือเพิ่มขึ้น หากนำไปเทียบกับสถานการณ์ก่อนอินเดียได้รับเอกราชจากอังกฤษตั้งแต่ปี 1793 - 1947 ก็สามารสรูปได้ดังนี้

1.1 ผู้หญิงมีโลกทัศน์กว้างขึ้น เมื่อก่อนพวกผู้หญิงรู้เรื่องแต่เฉพาะที่เกี่ยวกับอินเดียหรือบางทีก็อาจจะติงอยู่เฉพาะที่บ้านเกิดอันเป็นส่วนหนึ่งของอินเดียเท่านั้น แต่เมื่อได้มาเรียนรู้ตามระบบการศึกษาสมัยใหม่ทำให้พวก

เธอรู้จักโลกตะวันตก รู้จักคนตะวันตก และภาษาตะวันตกโดยเฉพาะรู้จักอังกฤษ คนอังกฤษและภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นชาติเคยที่มีอิทธิพลโดยเหนืออินเดียบ้านเกิดของพวกเขา

1.2 *รู้จักประชาธิปไตย* สังคมตะวันตกเป็นสังคมประชาธิปไตย ความเป็นประชาธิปไตยถูกถ่ายทอดไว้ในระบบการศึกษาสมัยใหม่ อาทิ ในวรรณคดีและในบทเรียนที่ถูกจัดให้ และแน่นอนว่าเมื่อรู้เรื่องประชาธิปไตยแล้วก็เกิดความคิดอยากได้อะไรเป็นเช่นนั้น ผู้หญิงอินเดียได้เป็นเช่นนั้นมา ฉะนั้นเมื่อถูกกระตุ้นให้มีการแสดงความคิดเห็นจึงกล้าแสดงออก

1.3 *การต่อสู้* ความรู้ ความฝัน และความอยากได้อิสรภาพที่เกิดจากการศึกษาตามระบบการศึกษาสมัยใหม่ ทำให้ผู้หญิงอินเดียรู้จักการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวเป็นขบวนการต่อสู้เพื่อให้ประเทศอินเดียได้รับอิสรภาพ ในการดำเนินการต่อสู้เรียกร้อง ผู้หญิงอินเดียทำงานหนักมีตั้งแต่เป็นสายลับ นักข่าว นักปลุกระดม และนักวางแผน จนกระทั่งชาวอังกฤษเองก็ยอมรับในความสามารถของผู้หญิงอินเดีย

2. *การแต่งงานวัยเด็ก* นี่ก็เป็นปัญหาของผู้หญิงอินเดียมาตั้งแต่ยุคมุสลิมปกครองดังที่เคยกล่าวมาแล้ว ซึ่งผู้หญิงอินเดียต่างเห็นเป็นปัญหาว่าเป็นอุปสรรคที่ทำให้การไม่รู้นั่งสือของผู้หญิงอินเดียมีอัตราเพิ่มขึ้นและการรู้หนังสือมีอัตราต่ำลงมาก ผู้หญิงอินเดียได้รวมตัวกันต่อสู้เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาในระดับชาติ จนในที่สุดรัฐบาลอินเดียก็ได้ออกกฎหมายกำหนดอายุการแต่งงานของผู้หญิงและผู้ชายคือ ให้ผู้ชายแต่งงานได้เมื่ออายุ 18 ปี และผู้หญิงแต่งงานได้เมื่ออายุ 15 ปี

3. *ฐานะทางสังคม* สังคมอินเดียเป็นสังคมที่ถือชายเป็นใหญ่ ฉะนั้นบทบาทของชายจึงโดดเด่นกว่าบทบาทของหญิงในทุกด้าน ต่อเมื่อได้รับการศึกษาสมัยใหม่ ผู้หญิงอินเดียจึงได้โอกาสแสดงศักยภาพด้านการศึกษา การทำงานอื่น ๆ นอกเหนือจากงานแม่บ้าน เช่น งานธุรกิจ งานการเมือง งานบริหาร และงาน

ราชการต่าง ๆ อันแสดงให้เห็นว่าฐานะทางสังคมของผู้หญิงอินเดียพัฒนาขึ้น เมื่อพูดถึงผู้หญิงอินเดียที่มีบทบาทโดดเด่นซึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาศูนย์ใหม่คนทั่วไปก็มักนึกถึง นางอินทริรา คานธี อดีตนายกรัฐมนตรีหลายสมัย แต่ความจริงแล้วผู้หญิงอินเดียที่มีบทบาทต่อสังคมก็ยังมีอีกหลายคน อาทิ เคารี ปารวตี บาอี, ไตรูคูทท์, รานี ลักษณะมี บาอี, ปันชิตา รามาบาอี, สวรรณกุมารี เทวี ทั้งหมดนี้คือผู้หญิงที่มีบทบาทโดดเด่นตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 ถึงศตวรรษที่ 20 ซึ่งได้แสดงบทบาทในการบริหาร การปกครอง และทางวิชาการ จนกลายเป็นบุคคลสำคัญของประวัติศาสตร์อินเดีย (Majumdar, 1997 : 395-407) และเป็นปัจจัยกระตุ้นให้ผู้หญิงอินเดียยุคปัจจุบันถือเป็นแบบอย่างในการทำงานเพื่อผู้หญิงอินเดียในหลายรูปแบบ

เมื่อหยิบประเด็นทั้ง 3 นี้ขึ้นมาพิจารณาก็จะพบว่า มีการพัฒนาขึ้น กล่าวคือ อัตราการรู้หนังสือของผู้หญิงอินเดียเพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อน ผู้หญิงอินเดียได้รับการดูแลเรื่องการศึกษาถึงขั้นมีกฎหมายรองรับให้ทุกคนต้องจบระดับประถมศึกษาเป็นอย่างต่ำ เช่นเดียวกับได้รับการดูแลคุ้มครองให้รอดพ้นจากการแต่งงานวัยเด็กโดยมีกฎหมายรองรับเช่นเดียวกัน เมื่อได้รับการดูแลเรื่องการศึกษาเรื่องการไม่ต้องแต่งงานวัยเด็กก็ทำให้มีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้น แต่การพัฒนานั้น เมื่อพิจารณาให้ลึกลงไปแล้วจะพบว่า มีแต่เฉพาะในหมู่ผู้หญิงวรรณะสูงและมีฐานะทางการเงินดี แต่ผู้หญิงเหล่านี้ก็ไม่ใช่ส่วนมาก หากแต่เป็นคนส่วนน้อยในสังคมอินเดียเมื่อเทียบกับอัตราส่วนประชากรของประเทศทั้งหมด

อุปสรรค

แล้วอะไรเล่าคืออุปสรรคที่ทำให้ประเด็นทั้ง 3 พัฒนาไม่ได้เต็มที่ตามที่ควรจะเป็น ผู้วิจัยเห็นว่าทางหาคำตอบที่ดีที่สุด คือ กลับไปสู่ประเด็นการลาออกกลางคันของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาและนักศึกษาหญิงที่มีอัตราสูงมากถึงร้อยละ 69

ในปี 1997 – 1998 (พ.ศ. 2540 – 2541) นั้น แล้วพิจารณาสาเหตุว่ามาจากอะไร เมื่อทราบสาเหตุแล้วก็เชื่อว่าจะได้คำตอบที่ชัดเจน

จากการที่ผู้วิจัยศึกษาเรื่องอินเดียมาหลายปีจากเอกสารและหนังสือได้เดินทางไปอินเดียด้วยตนเองหลายครั้งและได้มีโอกาสสนทนากับนักวิชาการอินเดียหลายคนรวมทั้งติดตามข่าวคราวของอินเดียทำให้พอสรุปถึงสาเหตุการลาออกกลางคันของนักเรียนและนักศึกษาหญิงเหล่านั้นได้ คือ

1. ความยากจน อินเดียเป็นประเทศใหญ่มีทรัพยากรมากก็จริง แต่เนื่องจากที่มีประชากรมากและคุณภาพของประชากรไม่สามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าได้เนื่องจากระบบวรรณะเป็นอุปสรรคตัวหนึ่ง จึงทำให้ยังไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ ความจนเป็นปัญหาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับปากท้องและการดำรงชีวิต และขัดขวางความคิดก้าวหน้า และคนอินเดียที่ยากจนก็เห็นว่ามันเป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องแก้ไขด้วยการทำงาน แต่ไม่ใช่ด้วยการเรียนหนังสือขั้นสูงขึ้นไปซึ่งต้องใช้เวลานานและยังไม่สามารถให้หลักประกันได้ว่าจะทำให้มีงานทำ

การไม่มีงานทำเป็นสิ่งที่น่าวิตกมากในอินเดีย เนื่องจากมีจำนวนประชากรมากและยังมีเครื่องกีดขวางอีกหลายอย่าง อาทิ ปัญหาศาสนา ปัญหาเรื่องวรรณะ ความขัดแย้งทางศาสนาเกิดขึ้นได้บ่อยมาก และมีผลกระทบถึงหน้าที่การงาน ผู้วิจัยได้พบกับอาจารย์แห่งมหาวิทยาลัยท่านหนึ่งซึ่งเลื่อมใสและนับถือพระพุทธศาสนา แต่ไม่สามารถประกาศตนเป็นชาวพุทธได้ เพราะหากเปิดเผยแล้วจะไม่ได้รับการสนับสนุนในสายงาน จึงต้องจำใจเป็นฮินดูแต่ในนาม ปัญหาเรื่องวรรณะก็เป็นเรื่องใหญ่ คนฮินดูในวรรณะต่ำจะได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมทั้งในด้านศาสนา สังคม และสิทธิต่าง ๆ แม้รัฐธรรมนูญอินเดียมาตรา 115, 16, 17, 33 และ 46 จะบัญญัติเรื่องสิทธิและความเสมอภาคของคนอินเดียไว้สรุปความว่า รัฐจะไม่ยกเอาความแตกต่างทางศาสนาและวรรณะและสถานที่เกิดมาเป็นเหตุแบ่งแยกผู้คน คนอินเดียทุกคนไม่ว่าจะวรรณะใดย่อมมีสิทธิเข้าไปในสถานที่สาธารณะ เช่น ทำอาบน้ำ วิหาร ร้านค้า บ่อน้ำ สระน้ำ ถนน สถานที่บันเทิงสาธารณะ ก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้ว ผลทางการปฏิบัติยังไม่ได้เป็นไปเช่นนั้น คนวรรณะต่ำยัง

ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม จนเป็นเหตุให้คนอินดูวาระต่ำที่เรียกว่า "ดาลิต อินดู" ถึงกับรวมตัวกันประมาณ 1,000,000 กว่าคนหันมาประกาศนับถือพระพุทธศาสนาเนื่องจากพระพุทธศาสนาไม่มีระบบวรรณะ เมื่อปี 2002 (Bannaruji, 2000 : 30)

ด้วยสภาพการดังกล่าว การมีงานทำจึงเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้คงไม่ใช่เพื่อมีเงินเหลือกินเหลือใช้ แต่เพื่อให้มีรายได้มาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องในแต่ละมื้อ

2. การแต่งงาน เมื่อก่อนที่จะมีกฎหมายกำหนดอายุการแต่งงาน อินเดียก็มีปัญหาเรื่องการแต่งงานวัยเด็ก ซึ่งมีสาเหตุมาจากการรุกรานของมุสลิมดังกล่าวแล้วและยังมีสาเหตุอื่น ๆ อีก คือ การช่วยครอบครัวทำการเกษตร ถือกฎการแต่งงานภายในวรรณะที่เคร่งครัด ระบบครอบครัวรวม และความเชื่อทางศาสนา

การช่วยครอบครัวทำการเกษตร เป็นเหตุให้แต่งงานวัยเด็ก ก็สืบเนื่องมาจากว่า อินเดียเป็นประเทศเกษตรกรรม เกษตรกรนิยมให้ลูกชายแต่งงานเร็วตั้งแต่อายุน้อยเพื่อจะได้ลูกสะใภ้มาเป็นสมาชิกมาช่วยงานของครอบครัวเพิ่มขึ้น เนื่องจากเมื่อแต่งงานแล้วฝ่ายหญิงต้องย้ายมาอยู่บ้านฝ่ายชาย

ถือกฎการแต่งงานภายในวรรณะเคร่งครัด เป็นเหตุให้เกิดการแต่งงานวัยเด็ก ก็สืบเนื่องมาจากว่า หนุ่มสาวอินเดียเมื่อรักชอบพอกันแล้วก็นิยมแต่งงานกับโดยไม่คำนึงถึงชาติชั้นวรรณะจึงทำให้เกิดการผสมปนเปกันทางสายเลือด พ่อแม่ที่เคร่งครัดเรื่องวรรณะตามหลักศาสนารู้สึกไม่สบายใจในเรื่องนี้จึงพยายามหาทางแก้ไข จนพบว่า การจับให้ลูกแต่งงานเมื่อเพิ่งรู้เพียงसान่าจะเป็นทางแก้ปัญหาได้

ระบบครอบครัวรวม เป็นเหตุให้เกิดการแต่งงานวัยเด็ก ก็สืบเนื่องมาจากว่า ครอบครัวรวมเป็นครอบครัวใหญ่ที่มีบิดาเป็นหัวหน้าครอบครัวและเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด โดยเหตุที่สังคมอินเดียฝ่ายหญิงต้องจ่ายค่าสินสอดให้ฝ่ายชายและไปอยู่บ้านของฝ่ายชาย จึงทำให้ครอบครัวของฝ่ายหญิงเองต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายและต้องสูญเสียลูกสาวไป ฉะนั้นจึงต้องหาทางชดเชยด้วยการรับให้ลูกชายแต่งงานแต่วัยเด็ก เพื่อจะได้เป็นหลักประกันว่ามีสมาชิกเพิ่มขึ้นในครอบครัวและเป็นทางมาแห่งรายได้ที่จะนำไปใช้จ่ายแก่ลูกสาว

ความเชื่อทางศาสนา เป็นเหตุให้เกิดการแต่งงานวัยเด็ก ก็สืบเนื่องมาจากคนฮินดู หัวโบราณที่ไม่มีความรู้มักมีความเชื่อว่า ลูกสาวควรแต่งงานก่อนมีประจำเดือน (Singh, 1968 : 82)

รัฐบาลเห็นว่าการแต่งงานวัยเด็กเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการศึกษาวัยเด็ก จึงออกกฎหมายกำหนดอายุแต่งงานอย่างทั่วถึงแล้ว คือ เด็กชายแต่งงานได้เมื่ออายุ 18 ปี ส่วนเด็กหญิงแต่งงานได้เมื่ออายุ 15 ปี และต่อมาขยายเป็น 18 ปีได้ ซึ่งก็หมายความว่าจบประถมศึกษาแล้วจึงแต่งงานได้ ทั้งนี้เป็นการช่วยให้ผู้หญิงได้มีโอกาสเรียนหนังสืออย่างน้อยจบประถมศึกษาก่อน สรุปลแล้วรัฐบาลแม้จะแก้ปัญหาแต่งงานวัยเด็กได้ส่วนหนึ่ง แต่ก็ยังไม่สามารถเร่งให้ผู้หญิงอินเดียที่จบประถมศึกษาเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาได้จนจบเนื่องจากมีการลาออกกลางคันกันมาก จึงตั้งคำถามต่อไปว่านักเรียนหญิงและนักศึกษาหญิงลาออกกลางคันไปเพื่อทำอะไร สังคมอินเดียยอมรับให้เด็กหญิงแต่งงานเมื่ออายุ 15 ปีขึ้นไปได้ตามกฎหมายแต่ก็มีเงื่อนไขทางสังคมว่าไม่ควรให้เลย 20 ปีไป ฉะนั้นรัฐบาลจึงจัดการศึกษาระดับปริญาตรีให้จบเมื่ออายุ 20 ปี ทั้งนี้เพื่อสนองตอบความต้องการของสังคมนั่นเอง และจุดนี้แหละพอเป็นคำตอบได้ว่าเด็กนักเรียนและนักศึกษาหญิงลาออกกลางคันส่วนมากก็เพื่อไปหางานทำเพื่อรวบรวมเงินไว้แต่งงาน เพราะฝ่ายหญิงต้องเป็นฝ่ายขอและจ่ายค่าสินสอดให้ฝ่ายชาย อนึ่งการแต่งงานเป็นเรื่องสำคัญในสังคมฮินดูอินเดีย เพราะมีความเชื่อกันว่า

ในสังคมฮินดู การแต่งงานเป็นหน้าที่ทางศาสนา มีสาระสำคัญอยู่ที่ว่าคนที่แต่งงานแล้วถือว่าใช้นี้สังคมและใช้นี้พ่อแม่... การแต่งงานคือวิธีการหลอมรวมหญิงกับชายเข้าด้วยกันที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้กำเนิดลูกชายที่จะมาช่วยบิดามารดาให้รอดพ้นและมาปฏิบัติหน้าที่พิธีกรรมทางศาสนา นอกจากนั้นการแต่งงานถือว่าเป็นการสืบเชื้อสายหลังจากบิดามารดาใครคนใดคนหนึ่งตายลงให้ดำเนินต่อไปได้

การแต่งงานมีความสำคัญมากในหมู่คนฮินดู คนที่ไม่แต่งงานจะ
ไม่ได้รับการนับถือ พระมนูระบุว่า คนที่ไม่ได้แต่งงานตายลงจะไม่ได้รับ
การบูชาจากใครเลย ความสงบสุขในโลกหน้าหลังตายขึ้นอยู่กับสิ่งที่
ทายาทผู้เป็นชายทำพิธีกรรมตามวาระเพื่อให้วิญญาณของเขาสงบสุข
นอกเหนือจากนี้ คนที่ไม่ได้แต่งงานไม่สามารถเลื่อนขั้นตอนชีวิตของตน
เองเข้าสู่ชั้น คฤหัสถ์อาศรม ในมหาภารตะกล่าวว่า หญิงสาวที่ไม่ได้แต่ง
งาน แม้ว่าปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาได้ครบถ้วนก็ไม่สามารถไปสวรรค์
ได้ ชายก็เช่นกันจะต้องทุกข์ทรมานหลังตายถ้าในพิธีศพของเขาไม่มีลูก
ชายมาทำพิธีให้ถูกต้อง (ibid. 72 – 73)

จากความเชื่อดังกล่าวมา ทำให้มองเห็นความเชื่อเรื่องการแต่งงานเป็น
เรื่องสำคัญของคนอินเดียฮินดูได้ชัดเจน จุดมุ่งหมายของการแต่งงาน คือ

1. เพื่อความสมบูรณ์แห่งชีวิต¹¹
2. เพื่อร่วมกันประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
3. เพื่อให้กำเนิดลูกชายไว้สืบสกุลและทำพิธีกรรมหลังบิดามารดาตาย
4. เพื่อให้สังคมยอมรับนับถือ

ซึ่งจุดมุ่งหมายข้อที่ 2 ทำให้เห็นชัดเจนถึงความสำคัญของลูกชายและ
ความบีบคั้นที่มีต่อลูกสาว

ขณะที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่ที่อินเดียระหว่างปี 1992 – 1994 (พ.ศ. 2535 –
2537) มักได้อ่านข่าวหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับผู้หญิงที่แต่งงานแล้วถูกทำทารุณกรรม
จากครอบครัวสามี และบางทีถึงตาย สาเหตุสืบเนื่องมาจากการที่ฝ่ายหญิงไม่
สามารถหาค่าสินสอดมาให้อย่างที่ฝ่ายชายเรียกร้องเมื่อตอนที่ฝ่ายหญิงไปขอและรับ
ปากจะทำได้ ตามเนื้อข่าวค่าสินสอดที่ฝ่ายชายเรียกร้องนอกจากเงินแล้วก็
ยังมีเครื่องอำนวยความสะดวก อาทิ ตู้เย็น โทรทัศน์ และรถมอเตอร์ไซด์ เมื่อฝ่าย

¹¹ มีความเชื่อกันในสังคมอินเดียว่าชายกับหญิงต่างเป็นครึ่งหนึ่งของกันและกัน และ
ทั้งคู่จะสมบูรณ์ไม่ได้เลยถ้าไม่ได้รวมชีวิตกันด้วยการแต่งงาน (Ghosh, 1989 : 7)

หญิงหาให้ไม่ได้ ครอบครัวฝ่ายชายก็จะโกรธบังคับขู่เชิญสะใภ้ให้หามาให้ได้และจบลงด้วยการมาทักเมื่อฝ่ายหญิงไม่สามารถหามาให้ได้ ผู้วิจัยจากอินเดียมาหลายปีแต่เมื่อกลับไปติดตามข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับอินเดียก็มักพบข่าวเสนอเหตุการณ์ดังกล่าวอยู่เนือง ๆ เช่น เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2003 หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ เสนอข่าวว่า

หญิงท้อง 7 เดือนถูกฆ่าและถูกชำแหละออกเป็นชิ้น ๆ เหตุเกิดที่รัฐทมิฬนาฑูซึ่งเป็นรัฐทางใต้ของอินเดีย เพราะพ่อแม่ของเธอจ่ายค่าสินสอดให้ฝ่ายสามีไม่ครบ ตำรวจแจ้งว่า ญาติของฝ่ายชายได้ช่วยกันฆ่าเธอแล้วหั่นเนื้อออกเป็นชิ้น ๆ แล้วนำไปทิ้งในบ่อน้ำหลายแห่งในหมู่บ้าน พ่อของฝ่ายหญิงได้นำความไปแจ้งตำรวจหลังจากสังเกตเห็นว่าลูกสาวหายไป 1 อาทิตย์ หญิงที่ถูกฆ่าตายเพิ่งแต่งงานได้ 8 เดือน และกำลังตั้งท้องได้ 7 เดือน (Bangkok Post, 2003 : 4)

ตามข่าวนี้ แม้จะไม่ได้ระบุค่าสินสอดที่ฝ่ายชายเรียกร้องแต่ก็พอจะอนุมานได้ว่า ค่าสินสอดก็คงไม่พ้นไปจากเรื่องอำนาจความสะดักดังกล่าวมา เนื่องจากเป็นสิ่งที่สังคมอินเดียกำลังต้องการ และผู้หญิงเองก็คงไม่ใช่คนมีฐานะอะไรจึงไม่สามารถหาให้ได้

การแต่งงานเป็นเรื่องสำคัญของคนอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดูซึ่งเป็นศาสนาของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะหมายถึงการหลอมรวมชีวิตของหญิงชายเข้าด้วยกัน เป็นการสืบสายตระกูลแต่ในขณะเดียวกันก็เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษาของผู้หญิง และบางทีก็เป็นปัจจัยนำไปสู่การถูกฆ่าโดยครอบครัวของสามีได้

กล่าวโดยสรุป อุปสรรคสำคัญต่อการศึกษาระดับมัธยมและอุดมศึกษาของผู้หญิงอินเดีย คือ ความยากจน และความเชื่อว่าการแต่งงานภายในอายุ 20 ปี เป็นความเหมาะสมซึ่งอุปสรรคทั้งสองนี้ ล้วนแก้ไขได้ยาก ความยากจนแก้ไขได้ยาก

เพราะประชากรมีจำนวนมาก ส่วนการแต่งงานดังกล่าวแก้ไขได้ยาก เพราะเป็นความเชื่อโดยจารีตที่ปฏิบัติกันมาเป็นร้อย ๆ ปี และที่สำคัญมีเหตุผลทางศาสนาเข้าไปกำกับ ยิ่งทำให้แก้ไขได้ยากยิ่งขึ้น เพราะถือว่าเป็นกฎของอินดูที่คนอินดูต้องปฏิบัติตามอย่างไม่มีเงื่อนไข

บรรณานุกรม

ก. ภาษาบาลี

ขุททกนิกาย เถรีคาถา, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2530.

ธมฺมปทฎฐกถาย จตุตฺโท ภาโค, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2506.

ข. ภาษาอังกฤษ

Atekar, A.S. (1999) *The Position of Women in Hindu Civilization*, Delhi :

Motilal Banasidass Publisher. Bangkok Post, (2003) Monday, March 31.

Bannarujji, Banjob. (2001) "Buddhism And Its Impacts on Indian Society", *Asian Review 2001*. vol. 14. Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.

Billington, Mary Frances, (1895) *Woman In India*, London : Chapman & Hall, LD.

Ghosh, S.K. (1989) *Indian Women Through The Ages*, First Edition, New Delhi :

Ashish Publishing House.

International Yearbook of Education vol. XXII. 1960, Unesco, Geneva : International Bureau of Education.

International Yearbook of Education vol. xxx-1968, Unesco, Geneva :

International Bureau of Education.

Jain, Shashi, (1988) *Status And Role Preeptron of Middle Class Women*,

First Edition, New Delh: Pujja Publisher.

Lebra, Joyce, Panison, Joy and Everett, Jana (eds.) (1984) *Women And Work*

- In India*, First Edition, New Delhi : Promilla Co., Publisher.
- Luniya, B.N. (1980) ***Evolution of Indian Culture***, Eight Edition, Agra: Lakshmi Narain Agarwal Education Publishers.
- Madhavananda, Swami and Majumdar, Ramesh Chandra, (1997) ***Great Women of India***, Calcutta: Advaita Asharm.
- Maitra-Singha, Anjana, (1993) ***Women in Changing Society***, New Delhi: Ahis Publishing House.
- Majumdar, R.C., Raychaudhuri, H.C. and Daita, Kalikinkar. (1970) ***An Advanced History of India***, Third Edition, London: Redwood Press.
- Mathew, Mammen (ed.) (2001) ***Manorama Yearbook 2001***, Kottayam: Malayala Manorama Press.
- Mookergi, Radha Kumud, (1998) ***Ancient Indian Education***. Reprint, Delhi: Motilal Banarsidass.
- Pruthi, Raj and Sharma, Bela Rani, (1995) ***Woman And Social Change***, First Edition, New Delhi: Anmol Publications PVT LTD.
- ..... (1996) ***Woman And Social Change***, First Edition, New Delhi: Anmol Publications PVT LTD.
- Radhakrishnan, S. (1947) ***Religion And Society***, Great Britain: HarperCollins Publishers.
- Report of The Educational Commission with The Government of India on the Progress of Girls' Education for the Year 1934-5***, Published in April, 1937
- Singh, K. (1986) ***Indian Social System***, First Edition, Lucknow: Prakashan Kendra.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย